

Հավելված
Հաստատվել է ՀՀ ՎՊԻ Խորհրդի
2014թ.մարտի 24-ի թիվ 9/5 որոշմամբ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՎԵՐԱՀԱՄԱՐՈՒՄԻ ՊԱԼԱՏ

«Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ԾԻԳ» պետական հիմնարկում
Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի և Նավթ
արդյունահանող երկրների կազմակերպության (OPEC) Միջազգային զարգացման
հիմնադրամի կողմից Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրված վարկային և
դրամաշնորհային միջոցների, ինչպես նաև ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների
օգտագործման օրինականության ու արդյունավետության նկատմամբ իրականացված
վերահսկողության արդյունքների վերաբերյալ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Վերահսկողության հիմքը՝ ՀՀ վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2013թ. հունվարի 10-ի թիվ 2/9 որոշումը:

Վերահսկողության նպատակը՝ «Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ԾԻԳ» պետական հիմնարկում Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի և Նավթ արդյունահանող երկրների կազմակերպության (OPEC) Միջազգային զարգացման հիմնադրամի կողմից Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրված վարկային և դրամաշնորհային միջոցների, ինչպես նաև ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների օգտագործման ուսումնասիրությունը:

Վերահսկողության առարկան՝ Ծրագրերի վարկային, դրամաշնորհային միջոցների, ինչպես նաև ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների օգտագործմանն ուղղված գործարքներն ու ընթացակարգերը:

Վերահսկողության օբյեկտները՝ «Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ԾԻԳ» պետական հիմնարկ (այսուհետ՝ ԾԻԳ) և ծրագրերի իրականացմանն առնչվող այլ սուբյեկտներ:

Վերահսկողության կատարման ժամկետը՝ 11.01.2013-31.12.2013թթ.:

Վերահսկողությամբ ընդգրկված ժամանակահատվածը՝ 01.01.2011-31.12.2013թթ.:

Վերահսկողության ծավալը՝ Վերահսկողությամբ ընդգրկվել են հետևյալ ծրագրերը՝

- Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի և Նավթ արդյունահանող երկրների կազմակերպության (OPEC) Միջազգային զարգացման հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ իրականացվող **«Գյուղական կարողությունների ստեղծում» ծրագիր**,
- Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի և Նավթ արդյունահանող երկրների կազմակերպության (OPEC) Միջազգային զարգացման հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ իրականացվող **«Շուկայավարման հնարավորություններ ֆերմերներին» ծրագրի** շրջանակներում **«Ներդրումներ»** և **«Ենթավարկեր»** կատեգորիաներով շարունակվող աշխատանքները:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝

Վերահսկողության իրականացման ընթացքում կիրառվել է դիտարկման, ստուգման և վերլուծության ձևը: Դիտարկման փուլում իրականացվել է ստացված տեղեկատվության ուսումնասիրություն, տարբեր տվյալների (քանակական և որակական) համադրման/համեմատման մեթոդներ: Վերլուծության փուլում ամփոփվել և վերլուծվել են ստուգման արդյունքում արձանագրված փաստերը:

Վերահսկողության արդյունքները

Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի (ԳԶՄՀ) և Նավթ արդյունահանող երկրների կազմակերպության (OPEC) Միջազգային զարգացման հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ իրականացվող «Գյուղական կարողությունների ստեղծում» ծրագիր

«Գյուղական կարողությունների ստեղծում» ծրագրի ֆինանսավորման աղբյուրները ներկայացված են ստորև աղյուսակում՝

Աղյուսակ 1
մլն ԱՄՆ դոլար

	Նախատեսված գումարը ծրագրի համար		
	ԳԶՄՀ	OPEC	Ընդամենը
Ընդամենը, որից՝	17.3	30.3	47.6
Վարկային միջոցներ	13.5	20.0	33.5
Դրամաշնորհային միջոցներ	0.5	0.0	0.5
ՀՀ բյուջեի միջոցներ	3.2	7.7	10.9
Այլ միջոցներ (շահառուներ)	0.1	2.6	2.7

Ծրագիրը բաղկացած է երեք բաղադրիչներից՝

- «Աջակցություն պտղի և ընկուզեղենի արտադրությանը» - 13.5 մլն ԱՄՆ դոլար,
- «Ենթակառուցվածքների վերականգնում» - 31.0 մլն ԱՄՆ դոլար,
- «Ծրագրի կառավարում» - 2.8 մլն ԱՄՆ դոլար,

ինչպես նաև՝ չբաշխված միջոցներ – 0.3 մլն ԱՄՆ դոլար:

ՀՀ վարչապետի 2011թ. մայիսի 5-ի թիվ 392-Ա որոշմամբ հաստատվել է Ծրագրի ղեկավար խորհրդի անհատական կազմը, որի նախագահն է ՀՀ վարչապետ Տ. Սարգսյանը:

«Աջակցություն պտղի և ընկուզեղենի արտադրությանը» բաղադրիչ

Բաղադրիչի ընդհանուր արժեքը կազմում է 13.5 մլն ԱՄՆ դոլար, որից՝ Գյուղատնտեսության Զարգացման Միջազգային Հիմնադրամի վարկային միջոցներ՝ 10.8 մլն ԱՄՆ դոլար, դրամաշնորհային միջոցներ՝ 0.5 մլն ԱՄՆ դոլար, ՀՀ բյուջեից համաֆինանսավորման միջոցներ՝ 2.2 մլն ԱՄՆ դոլար:

Ծրագրի նպատակն է՝ մեծացնել աղքատ, մանր սեփականատերերի ունեցվածքը և եկամուտները՝ կապելով նրանց հայկական մրգի և ընկուզեղենի արտադրությանը: Ծրագիրն ընդգրկում է Շիրակի, Լոռու, Տավուշի, Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Վայոց ձորի և Սյունիքի մարզերը:

Վերոնշյալ նպատակին հասնելու համար, ՀՀ կառավարության 2011թ. նոյեմբերի 3-ի թիվ 1572-Ա որոշմամբ 100% պետական մասնակցությամբ ստեղծվել է «Հայկական միրգ» ԲԲԸ-ն, որի ընդհանուր ղեկավար մարմինը՝ տնօրենների խորհուրդը գլխավորում է ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարի տեղակալ Ս. Գալստյանը:

Նախքան վարկային և դրամաշնորհային միջոցներ տրամադրելը, վարկատուի՝ Գյուղատնտեսության Զարգացման Միջազգային Հիմնադրամի պատվիրակությունը, Ծրագրի նախագծման զեկույցի համաձայն, նախատեսել էր Ծրագրով իրականացնել շուրջ 700հա ծիրանի, դեղձի և ընկուզեղենի այգիների հիմնում՝ 400-500 մանրածավալ, աղքատ գյուղացիական տնտեսությունների հետ՝

Աղյուսակ 2

	1-ին տարի	2-րդ տարի	3-րդ տարի	Ընդամենը
Ծիրան/ հա	25	25	25	75
Դեղձ/ հա	75	75	75	225
Ընկույզ/ հա	100	100	200	400
Ընդամենը	200	200	300	700

2011թ. հունիսին Ծրագրի ղեկավար խորհուրդը, ԳԶՄՀ առաջարկությամբ, հաստատել է Ծրագրի 2012թ. պլան-բյուջեն, որով 700հա այգիները կրճատվել են և դարձել 306հա (խտացնելով 1հա հաշվարկով ծառերի քանակը), որոնք պետք է ստեղծվեին 2013-2014թթ. ընթացքում՝

Աղյուսակ 3

	2013թ.	2014թ.	Ընդամենը
Ընկուզենի, հա	67	71	138
Ծիրանենի, հա	52	55	107
Գեզգենի/նեկտարին, հա	15	16	31
Սալորենի հա	7	8	15
Նշենի, հա	7	8	15
Ընդամենը, հա	148	158	306

2012թ. մարտին ԲԲԸ-ի տնօրենների խորհրդի կողմից հաստատվել է ԲԲԸ-ի 2012թ. բիզնես-պլանը, որով նույնպես ամրագրվել են վերը նշված աղյուսակի ցուցանիշները: Տվյալ բիզնես-պլանով նախատեսվել է նաև, որ 2014թ.-ին պետք է ստացվեր 847տ մրգի և ընկուզեղենի բերք, 2015թ.-ին՝ 2534տ, իսկ 2018թ.-ին՝ արդեն 4668տ:

Սակայն վերը նշված ցուցանիշները ևս մեկ անգամ փոփոխվել են (կրճատվել են) 28.11.2012թ.-ի նոյեմբերի 28-ին ԲԲԸ-ի տնօրենների խորհրդի կողմից հաստատված 2013թ. պլան-բյուջեով՝

1. 2013թ.-ի համար նախատեսված 148հա-ը կրճատվել է և նախատեսվել 43.6հա,
2. 2014թ.-ի համար նախատեսված 158հա-ը կրճատվել է և նախատեսվել 45-50հա,
3. մնացած շուրջ 212հա-ների մասով կոնկրետ ժամկետներ նախատեսված չեն:
4. Ծիրանի արտադրությունն ընդհանրապես հանվել է ծրագրից այն դեպքում, երբ բիզնես-պլանով տնտեսագիտական հաշվարկներում մեծ տեղ էր զբաղեցնում ծիրանի արտադրությունից ստացվող եկամուտը:

2013թ. նոյեմբերի 1-ի դրությամբ հողատարածքների ժամանակավոր օգտագործման պայմանագրեր են կնքել 51 գյուղացիական տնտեսությունների հետ՝ նոր այգիների ստեղծելու նպատակով՝ ընդհանուր 50.77հա տարածքով:

Վերահսկողության արդյունքում պարզվեց՝

1. Փաստացի այգի հիմնվել է ընդամենը 4.28հա տարածքում՝ Տավուշի մարզի Արմիս համայնքում:

2. Տավուշի մարզի Արճիս համայնքի այգում տնկվել է դեղձ/մեկտարինի 6275 տնկի, որոնք ***սպահովված չեն ծրագրով նախատեսված ոռոգման համակարգով*** (մասամբ կատարվել են միայն այգիներին մոտեցնող ջրագծերի անցկացման աշխատանքներ) և ***չունեն հակակարկտային ցանց***, ինչը պարտադիր պայման է ինչպես տարեկան պլան-բյուջեով, այնպես էլ՝ բիզնես-պլանով: Արճիս համայնքի այգու ստեղծման համար արդեն կնքվել են 40.4 մլն դրամի պայմանագրեր:
3. Իտալական «Վիվաի Չանգի, Ֆ. ԼԼՅ, Դի Կառլո Չանգի» կազմակերպությունից ձեռք է բերվել 10000 հատ ընկուզենու պատվաստացու՝ 16.5 մլն դրամ արժեքով (ներառյալ՝ մաքսագերծման ծախսերը), որոնք պետք է պատվաստվեին «Արագածոտնի ԳԱՄԿ» ՓԲԸ-ից 4.8 մլն դրամ արժեքով ձեռքբերված 10000 հատ ընկուզենու սերմերից ստացվելիք պատվաստակալներով: ***Իտալիայից ներմուծված բոլոր պատվաստացուները պատվաստման արդյունքում փչացել են՝ 16.5 մլն դրամ արժեքով:*** Իսկ 10000 հատ պատվաստակալներից փչացել են 3640 հատը՝ 1.7 մլն դրամ արժեքով, մնացած 6360 հատի մեծամասնության մոտ առկա է արմատավզիկի մոտ ծռմվածություն, ոչ ուղղաձիգություն, որոնք ենթակա են լրացուցիչ ուսումնասիրության մասնագիտական խմբի կողմից՝ դրանց հետագա պիտանելիությունը որոշելու նպատակով: Հատկանշական է, որ այս 6360 պատվաստակալները պահելու համար արդեն ***լրացուցիչ ծախսվել է 2.1 մլն դրամ՝ տարածքի վարձակալության և խնամքի համար:***
4. Նշված պատվաստման մեթոդոլոգիայի մշակման, ինչպես նաև՝ պատվաստման աշխատանքների իրականացման համար վարձվել է իտալացի խորհրդատու, որին վճարվել է՝
ա/ պատվաստման մեթոդոլոգիայի և սցենարների մշակման համար՝ 2.5 մլն դրամ,
բ/ պատվաստման նախապատրաստական աշխատանքների համար՝ 3.9 մլն դրամ:
5. Ծրագրի իրագործման համար, 2012թ.-ից սկսած, մնացած 39.1հա այգիների ստեղծման շրջանակներում կնքվել են ընդհանուր 95.97 մլն դրամի պայմանագրեր՝ հողերի վարձակալության, նախագծման աշխատանքների, հողերի նախապատրաստման աշխատանքների, մոտեցնող ջրագծերի անցկացման և այլնի համար, սակայն ***ստուգման պահին փաստացի այգիներ հիմնված չէին:***
6. «Հայկական միրգ» ԲԲԸ-ի կողմից բիզնես-ծրագրի կազմման, ծրագրով ընդգրկված ՀՀ մարզերում այգիների հիմնման, և ընդհանուր առմամբ «Հայկական միրգ» ԲԲԸ-ի գործառույթների իրականացմանն աջակցելու համար պայմանագիր

է կնքվել «Մաքֆերսոն Զընսաթինգ Գրուպ» ընկերության հետ՝ գնարցման վայրը Ջիմբաբվե, Աֆրիկա, որին ստուգման պահի դրությամբ վճարվել է 292.5 հազ. ԱՄՆ դոլար:

7. 2012թ. բիզնես-պլանի համաձայն, ստեղծվելիք դեղձի այգու 1հա-ի հաշվարկով պետք է ծախսվեր 10.0 մլն դրամ: Արճիս համայնքում ստեղծված դեղձ/նեկտարինի այգու մասով, համաձայն ՎՊ ուսումնասիրության, 1հա-ի հաշվարկով ծախսերը կազմում է 13.3 մլն դրամ, իսկ եթե դրան գումարենք նաև այգու համար պարտադիր պայման հանդիսացող հակակարկտային ցանցի համար նախատեսված գումարը (1հա-ի հաշվարկով շուրջ 9.6 մլն դրամ), ապա 1հա-ի հաշվարկով ծախսը կկազմի 22.9 մլն դրամ: Մյուս այգիներում, որոնցում պլանավորված է տնկել ընկուզենի, նույն բիզնես-պլանով 1հա-ի հաշվարկով ծախսը նախատեսվել է 4.1 մլն դրամ, սակայն այդ այգիների համար ծախսը, առանց տնկանյութի արժեքի, 1հա-ի հաշվարկով արդեն կազմում է 5.1 մլն դրամից մինչև 9.67 մլն դրամ:
8. 2012-2013թթ. «Հայկական միրգ» ԲԲԸ-ի պահպանման ծախսերը, ինչպես նաև՝ գրասենյակի և տնկարանի համար ծախսերը կազմել են 785.6 հազ. ԱՄՆ դոլար (Հավելված 1):

«Գյուղական ենթակառուցվածքներ» բաղադրիչ

Այս բաղադրիչի համար նախատեսված ընդհանուր գումարը կազմում է 31.0 մլն ԱՄՆ դոլար, որից՝ Նավթ արդյունահանող երկրների կազմակերպության (OPEC) Միջազգային զարգացման հիմնադրամի վարկային միջոցներ՝ 18.8 մլն ԱՄՆ դոլար, Գյուղատնտեսության Զարգացման Միջազգային Հիմնադրամի վարկային միջոցներ՝ 1.2 մլն ԱՄՆ դոլար, ՀՀ պետական բյուջեի համաֆինանսավորման միջոցներ՝ 8.3 մլն ԱՄՆ դոլար, այլ աղբյուրներ (շահառու համայնքներ)՝ 2.7 մլն ԱՄՆ դոլար:

Բաղադրիչի նպատակն է՝ բարելավել գյուղական անապահով համայնքների բնակիչների կենսամակարդակը և ապահովել տնտեսական աճ:

Գեղարքունիքի, Սյունիքի, Տավուշի, Լոռու և Արագածոտնի մարզերի 28 համայնքների ենթակառուցվածքներում ներդրումների (հիմնականում՝ գազաֆիկացման աշխատանքներ) իրականացման համար ԾԻԳ-ը հայտարարել է մրցույթ, որով հաղթող են ճանաչվել «ՍԱԴԵ ԲԸ (Ֆրանսիա) - Բլեսկ ՍՊԸ (ՌԴ)» ՀՉԳ-ն՝ 4.9 մլրդ դրամ, և «Եվրոպրոֆայլ» ՓԲԸ-ն՝ 803.4 մլն դրամ արժեքով: Վերոնշյալ 28 համայնքներում կատարված գազաֆիկացման աշխատանքներից ընտրանքային կարգով ստուգվել են 7 համայնքներում կատարված աշխատանքները:

Վերահսկողության արդյունքում պարզվեց՝

Սյունիքի մարզ

Պայմանագիրը կնքվել է 21.08.2012թ.-ին 661.04 մլն դրամ արժեքով, որում ներառվել են Սպանդարյան, Խնածախ, Խոզնավար և Վաղատուր համայնքները: Ստուգման պահի դրությամբ պայմանագրի ժամկետը երկարաձգվել էր մինչև 2013թ. հոկտեմբերի 31-ը:

Խնածախ համայնքում կատարողականներով կատարվել է 449 մետր 76x4մմ խողովակի մատակարարում, սակայն, ըստ այդ խողովակների ձեռքբերման հաշիվ-ապրանքագրերի, տվյալ համայնք մատակարարվել է միայն 76x3.5մմ պողպատե խողովակ: ***Գումարային տարրերությունը կազմում է 157.0 հազ. դրամ:***

Խնածախ համայնքում այցելության պահին հիմնական աշխատանքներից ***չէին կատարվել պայմանագրով նախատեսված փչամաքրման աշխատանքները***, կառուցված միջին ճնշման ***գազատարը միացված չէր գոյություն ունեցող գազատարին***, գազատարի և հենակների միջև (գազատարի մինչև համայնք մտնելը) ***տեղադրված չէին պարոնիտները***:

Պայմանագրով խողովակների փչամաքրման համար նախատեսվել է ծախսել 21.2 մլն դրամ՝ 23704 գծամետրի համար: Ուսումնասիրությամբ պարզվեց, որ պայմանագրով խողովակների երկարությունը (ներառյալ՝ նախկինում կառուցված գազատարը) իրականում ավելի քիչ է 4300 գծամետրով: ***Ավել նախատեսված 4.7 մլն դրամը ենթակա է պայմանագրի գումարից նվազեցման:***

Վաղատուր համայնք կատարած այցելության պահին ավարտված ***չէր ցածր ճնշման գազատարերի կառուցումը***, տեղադրված ***չէր գազի ճնշման կարգավորիչը***, ներկված չէին խողովակների մեծ մասը, ***կատարված չէին միջին ճնշման փչամաքրման 5429մ և ցածր ճնշման 4237մ աշխատանքները***, գազատարի և հենակների միջև ***տեղադրված չէին պարոնիտները***:

Խոզնավար համայնք կատարած այցելության պահին ավարտված ***չէր ցածր ճնշման գազատարի կառուցումը՝*** շուրջ 200մ, տեղադրված ***չէր գազի ճնշման կարգավորիչը***, ներկված չէին խողովակների մեծ մասը, ***կատարված չէին սնող գազատարի 1868մ, միջին ճնշման 447մ և ցածր ճնշման 2504մ փչամաքրման աշխատանքները***, գազատարի և հենակների միջև ***տեղադրված չէին պարոնիտները***:

Սպանդարյանի համայնք կատարած այցելության պահին Սպանդարյան համայնքում հիմնական աշխատանքներից ***չէին կատարվել պայմանագրով նախատեսված փչամաքրման աշխատանքները*** (միջին ճնշման 3074.6մ և ցածր

ճնշման 3815մ), կառուցված միջին ճնշման **գազատարը չէր միացվել գոյություն ունեցող մայր գազատարին:**

Այցելության պահին, տեսնելով փաստացի կատարված աշխատանքները, կարելի էր ենթադրել, որ **կապալառուի կողմից վերոնշյալ համայնքներում աշխատանքները չէին կարող ավարտվել սահմանված ժամկետում՝ 30.10.2013թ.-ին:**

Ըստ ԾԻԳ-ի կողմից ներկայացված տեղեկատվության, վերոնշյալ պայմանագրով նախատեսված աշխատանքների կատարման ժամկետը երկարաձգվել է ևս երկու անգամ՝ նախ մինչև 02.12.2013թ.-ը, այնուհետև՝ 30.04.2014թ.-ը:

Աշխատանքների ավարտման դեպքում էլ՝ Խնածախ, Խոզնավար և Վաղատուր համայնքները չեն կարող գազաֆիկացվել, քանի որ այդ համայնքների գազաֆիկացման համակարգերը (որոնց արժեքն ընդհանուր կազմում է 553.3 մլն դրամ) պետք է միացվեն **քայքայված և չափազործված միջին ճնշման 4371 գծամետր գազատարին**, որը կառուցվել է դեռևս 2007թ.-ին (վերջինիս կառուցման համար ծախսվել է 89.6 մլն դրամ գումար): **«Հայրուսգազարդ» ՓԲԸ-ն մինչ օրս չի ընդունել միջին ճնշման 4371 գծամետր գազատարը՝ անորակ և քայքայված լինելու պատճառով** (շատ վայրերում իրար գողվել են տարբեր տրամաչափի խողովակներ): Ավելին՝ վերոնշյալ պայմանագրով 4371 գծամետր անորակ, քայքայված գազատարի խողովակների վերականգնման փչամաքրման, փորձարկման համար նախատեսվել է **9.2 մլն դրամի աշխատանքներ, որը ենթակա է նվազեցման պայմանագրի գումարից:**

Գեղարքունիքի մարզ

Պայմանագիրը կնքվել է 21.08.2012թ.-ին՝ 60.2 մլն դրամ արժեքով, աշխատանքների ավարտը նախատեսվել էր 01.03.2013թ.-ին, սակայն պայմանագրի փոփոխություններով ժամկետը երկարաձգվել է նախ՝ մինչև 01.05.2013թ.-ը, այնուհետև՝ մինչև 01.12.2013թ.-ը:

Արտանիշ համայնքի գազաֆիկացման նպատակով ԾԻԳ-ը «Հիդրոգազչիննախագիծ» ՍՊԸ-ին պատվիրել է նախագծանախահաշվային փաստաթղթեր, որը սահմանված կարգով անցել է փորձաքննություն և հանձնվել պատվիրատուին:

Ուսումնասիրությամբ պարզվեց, որ՝

- Նախահաշվում մետաղական խողովակների փչամաքրման և փորձարկման գործամիավորների սխալ կիրառման արդյունքում նախահաշվային արժեքը ավել է հաշվարկվել 13,812.2 հազ. դրամով: Նույն աշխատանքները, ըստ պայմանագրին կից

ծավալաբեր-նախահաշվի, կապալառուն պարտավորվել է իրականացնել 21,323.68 հազ. դրամով: ***Այսինքն՝ միայն փչամաքրման և փորձարկման աշխատանքների արժեքը կազմում է պայմանագրի արժեքի 35%-ը:***

- Նախագծով նախատեսված հեռախոսների ստորգետնյա հատվածը 60սմ-ի փոխարեն կազմում է 50սմ, ընդամենը տարբերությունը՝ ***179.07 հազ. դրամ, որը ենթակա է հաշվանցման վճարվելիք գումարներից:***

- Կատարման ենթակա աշխատանքների արժեքի մնացորդը կազմում էր 25,072.18 հազ. դրամ, որից՝ խողովակների փչամաքրման և փորձարկման աշխատանքները՝ 21,323.68 հազ. դրամ:

- Աշխատանքների ավարտման դեպքում էլ՝ Արտանիշ համայնքը չի կարող գազաֆիկացվել, քանի որ այդ համայնքի գազաֆիկացման համակարգը պետք է միացվեր նախկինում կառուցված քայքայված և չշահագործվող 5950 գծամետր երկարությամբ միջին ճնշման գազատարին (***մինչ օրս չեն ընդունվել «Հայրուսգազարդ» ՓԲԸ-ի կողմից***), որի վրա ծախսվել է շուրջ 58 մլն դրամ:

- Այս դեպքում ևս՝ նախկինում կառուցված քայքայված և չշահագործվող միջին ճնշման գազատարի մասով պայմանագրով նախատեսվել է շուրջ ***13 մլն դրամի փչամաքրման և փորձարկման աշխատանքներ, ինչը ենթակա է պայմանագրի գումարից նվազեցման:***

- Ըստ ԾԻԳ-ի կողմից ներկայացված տեղեկատվության, պայմանագրի կատարման ժամկետը նորից երկարաձգվել է՝ մինչև 30.04.2014թ.-ը:

Լոռու մարզ

Պայմանագիրը կնքվել է 21.08.2012թ.-ին՝ 82.2 մլն դրամ արժեքով, աշխատանքների ավարտը նախատեսվել է 01.03.2013թ.-ին, սակայն երկու փոփոխություններով աշխատանքների ավարտման ժամկետ է սահմանվել 31.08.2013թ.-ը: Սպիտակ քաղաքի Գրիգոր Լուսավորիչ թաղամասի գազահամակարգի հանձնում-ընդունումը ԾԻԳ-ի և «Հայրուսգազարդ» ՓԲԸ-ի միջև կատարվել է 17.12.2013թ.-ին, իսկ Շիրակամուտ համայնքինը՝ 19.12.2013 թ.-ին: ***Մակայն նշված գազահամակարգերը դեռևս հանձնված չեն շահագործման:***

**Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի (ԳՉՄՀ) և
Նավթ արդյունահանող երկրների կազմակերպության (OPEC) Միջազգային
զարգացման հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ իրականացվող
«Շուկայավարման հնարավորություններ ֆերմերներին» ծրագիր**

«Շուկայավարման հնարավորություններ ֆերմերներին» ծրագրի շրջանակներում ուսումնասիրվել են **«Ներդրումներ»** և **«Ենթավարկեր»** բաղադրիչներով իրականացված աշխատանքները:

«Ներդրումներ» բաղադրիչ

«Ներդրումներ» բաղադրիչի նպատակն է՝ խթանել գյուղական մանրածավալ և միջին վերամշակող կազմակերպությունների տնտեսական ակտիվությանը՝ բաժնետիրական ներդրումների և փոխառությունների տրամադրման միջոցով: Այս բաղադրիչով աշխատանքներն իրականացվում են «Հայաստանում գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման հիմնադրամի» (այսուհետ՝ Հիմնադրամ) կողմից: ՀՀ վարչապետի 2009թ. մարտի 31-ի թիվ 273-Ա որոշմամբ հաստատվել է Հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի անհատական կազմը (կցվում է՝ Հավելված 2):

Ծրագրի գումարներից նախատեսվել է ընդհանուր 7,863.5 հազ. ԱՄՆ դոլար, որից՝ 5,683.5 հազ. ԱՄՆ դոլար ԳՉՄՀ-ի վարկային միջոցներ, 500.0 հազ. ԱՄՆ դոլար ԳՉՄՀ-ի դրամաշնորհային միջոցներ, 1,680.0 հազ. ԱՄՆ դոլար Դանիական կառավարության կողմից տրամադրված դրամաշնորհային միջոցներ: ՀՀ կառավարության համաֆինանսավորման միջոցների հաշվին նախատեսվել է նաև հարկային պարտավորությունների և տուրքերի վճարումը:

Հիմնադրամի կողմից կատարված ներդրումները (փոխառությունները) ներկայացված են ստորև՝

1. «Ակվատեխավտոմատիկա» ՓԲԸ – 06.04.2010թ., 200.0 մլն դրամ ներդրում (29.55% բաժնեմասի ձեռքբերում, 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 30.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարում),
2. «Փյունիկ ՏԹՖ» ՓԲԸ – 20.05.2010թ., 200.0 մլն դրամ ներդրում (27.01% բաժնեմասի ձեռքբերում, 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 30.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարում),
3. «Ագրոլոգ» ՓԲԸ – 12.04.2011թ., 20.0 մլն դրամ ներդրում (41.86% բաժնեմասի ձեռքբերում, 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 3.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարում),

4. «365 Գրուպ» ՓԲԸ – 15.04.2011թ., 200.0 մլն դրամ ներդրում (33.51% բաժնեմասի ձեռքբերում, 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 30.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարում),
5. «Մեղրու պահածոների գործարան» ՓԲԸ – 13.05.2011թ., 50.0 մլն դրամ ներդրում (27.51% բաժնեմասի ձեռքբերում, 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 7.5 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարում), երկու փոխառություն՝ ընդհանուր 88.0 մլն դրամ գումարով, 5 տարի ժամկետով, տարեկան 12%:
6. «Չիզ Թաուն» ՓԲԸ – 30.06.2011թ., 115.0 մլն դրամ ներդրում (33.26% բաժնեմասի ձեռքբերում, 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 17.25 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարում), փոխառություն՝ 48.0 մլն դրամ, որը 14.06.2012թ.-ին վաղաժամկետ մարվել է,
7. «Հարպրոդ» ՓԲԸ – 31.10.2011թ., 200.0 մլն դրամ ներդրում (28.91% բաժնեմասի ձեռքբերում, 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 30.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարում):
8. «ՍԻՍ Նատուրալ» ՓԲԸ – 15.08.2012թ., 200.0 մլն դրամ ներդրում (25.0004% բաժնեմասի ձեռքբերում, 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 30.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարում), 200.0 մլն դրամ փոխառության տրամադրում (տարեկան 10%, 5 տարի ժամկետով),
9. «Արալեռ ՏՈՏ» ՓԲԸ – 90.0 մլն դրամ ներդրում (44.27% բաժնեմասի ձեռքբերում, 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 13.5 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարում), 50.0 մլն դրամ փոխառության տրամադրում (տարեկան 12%, 5 տարի ժամկետով):

Վերահսկողության արդյունքում պարզվեց՝

1. «Ակվատեխավտոմատիկա» ՓԲԸ (ձկնարտադրություն)

Հիմնադրամը «Ակվատեխավտոմատիկա» ՓԲԸ-ում կատարել է 200.0 մլն դրամի ներդրում, որի դիմաց ձեռք է բերել 29.55% բաժնեմաս 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 30.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարման պայմանով:

- «Ակվատեխավտոմատիկա» ՓԲԸ-ն ստացված միջոցները պետք է ծախսեր ջրավազանի կառուցման, թթվածնի օքսիգեներատորների ձեռք բերման, աէրատորների ձեռքբերման և տեղադրման, լաբորատորիայի վերանորոգման և լաբարատոր սարքերի ձեռք բերման և տեղադրման, ինչպես նաև թառափի մայրական կազմի ավելացման նպատակով: Սակայն ընկերությունը այդ գումարները ծախսել է նախատեսվածից էական շեղումներով, ավելին ընկերությունը ստացված միջոցներից ծախսել է շուրջ 39

մլն դրամ մայրական կազմի համար կեր ձեռք բերելու նպատակով, որն ընդհանարպես նախատեսված չի եղել:

- Պայմանագրով նախատեսված լաբորատորիայի վերանորոգումը և լաբորատոր սարքերի ձեռք բերումն ու տեղադրումը (20.0 մլն դրամ) կարևոր պայման էր ընկերության համար ISO 22000 պարենի անվտանգության սերտիֆիկատի և Եվրոկոդի ստացման համար: Այդ գործընթացին աջակցելու համար Հիմնադրամը նաև պայմանագիր էր կնքել «Ինթեգրեյթիդ Մենեջմենթ Սլյուշնս» ՍՊԸ-ի հետ՝ 14.54 մլն դրամ գումարով: Սակայն «Ակվատեխավտոմատիկա» ՓԲԸ-ն կատարել է ընդամենը 12.5 մլն դրամի ծախս, որով ձեռք են բերվել 14 լաբորատոր սարքեր, վերանորոգվել է համապատասխան տարածքը, ինչն ընկերությանը հնարավորություն է տալիս կատարելու միայն նվազագույն լաբորատոր հետազոտություններ: Արտահանում կատարելու դեպքում ընկերությունն այդ սարքերով չի կարող ստանալ պահանջվող լաբորատոր եզրակացություններ (դիմում է այլ լաբորատորիաների ծառայություններին): Տրամադրված խորհրդատվական ծառայությունների դիմաց «Ինթեգրեյթիդ Մենեջմենթ Սլյուշնս» ՍՊԸ-ին վճարվել է 7.27 մլն դրամ (պայմանագրի արժեքի 50%-ը): Չնայած տրամադրված գումարներին և համապատասխան խորհրդատվական ծառայություններին, **ընկերության սերտիֆիկացումը և համապատասխան կոդերի ստացումը չի իրականացվել:**

- Հիմնադրամի կողմից 01.12.2012-30.01.2013թթ. ժամանակահատվածում կատարված մոնիթորինգի հաշվետվության համաձայն, «Ակվատեխավտոմատիկա» ՓԲԸ-ն աշխատել է անարդյունավետ. 2011թ.-ին կանխատեսված 822.3 մլն դրամ գուտ իրացման դիմաց փաստացի այն կազմել է 691.5 մլն դրամ, գուտ շահույթը նախատեսված ոչ պակաս, քան 70.0 մլն դրամի փոխարեն կազմել է -22.5 մլն դրամ: Բացի այդ, 2011թ.-ին ընկերության շրջանառու կապիտալի զգալի մասը ֆինանսավորվել է կրեդիտորական պարտքերի հաշվին, որոնք 2012թ.-ի ավարտին հասել են ռիսկային մակարդակի¹: Ստեղծված դժվարությունները պարզաբանվում են այն հանգամանքով, որ 2012թ.-ին Ռուսաստանը սահմանափակել է Հայաստանից ձկնարտադրանքի ներմուծումը: Բացի այդ, ընկերությունը, առանց Հիմնադրամի համաձայնության, ձկների մատակարարման պայմանագիր է կնքել «Էկո Ֆիշ» ընկերության հետ, որը սակայն 2012թ.-ին սկսել է սնանկացման գործընթաց՝ ընկերությանը բերելով ֆինանսական լուրջ վնասներ:

¹ 07.07.2011թ. «Ակրա Կրեդիտ Ագրիկոլ» բանկ՝ 1,550,000 ԱՄՆ դոլար, 04.07.2012 «Արմավիսբանկ»՝ 245,000 ԱՄՆ դոլար, 06.08.2012թ.՝ 73,500 ԱՄՆ դոլար, 05.02.2013թ.՝ 19.0 մլն դրամ և ֆակտորինգ՝ 111.9 մլն դրամ, կարճաժամկետ անտոկոս փոխառություն մասնակիցներից՝ 141.6 մլն դրամ:

- Ընկերության մոտ ֆինանսական դժվարությունների արդյունքում՝ 2010թ.-ի համար 30.0 մլն դրամ շահութաբաժինը, որը պետք է վճարվեր 15.01.2012թ.-ին, տեղափոխվել է մինչև 20.08.2012թ.-ը (ինչը վճարվել է): 2011թ.-ի 30.0 մլն դրամ շահութաբաժինը, որը պետք է վճարվեր 15.01.2013թ.-ին, փուլերով պետք է վճարվեր մինչև 30.10.2013թ.-ը, սակայն 01.11.2013թ.-ի դրությամբ ընկերությունը չի վճարել 30.0 մլն դրամը, և Հիմնադրամը հաշվարկել է 1.2 մլն դրամ գումարով ուշացման տույժ: 2012թ.-ի համար վճարման ենթակա 30 մլն դրամ նվազագույն շահութաբաժինը պետք է վճարվեր 2014թ. հունվարի 15-ին, սակայն, ՎՊ տեղեկատվության համաձայն, այդ գումարները նույնպես չեն վճարվել:

- Բաժնետոմսերի բաժանորդագրման պայմանագրի 5.03 բաժնի 1.10 կետի համաձայն՝ ընկերության տնօրենների խորհուրդն իրավասու է որոշում կայացնել ցանկացած գնման կամ վաճառքի գործարքի վերաբերյալ, որը կգերազանցի 5.0 մլն դրամը և կգերազանցի սահմանված ծավալային կամ միավորի արժեքի համար հաստատված սահմանաչափը: Սահմանաչափերը հաստատվում են ընկերության տնօրենների խորհրդի որոշմամբ: 5.05. բաժնի 3-րդ կետի համաձայն՝ գործադիր տնօրենը պետք է տնօրենների խորհրդի հաստատմանը ներկայացնի բոլոր այն գործարքները, որոնք առնչվում են կողմերի, տնօրենների խորհրդի, բաժնետերերի ժողովի, կազմակերպության աշխատակիցների կամ նրանց հետ փոխկապակցված անձանց հետ, ինչպես նաև ստորադաս/վերադաս կազմակերպությունների, կամ ցանկացած այլ կազմակերպությունների կամ անձանց հետ, եթե դրանք չեն հանդիսանում հասարակ առևտրային գործունեություն: Հասարակ առևտրային գործունեության չափորոշիչները հաստատվում են ընկերության տնօրենների խորհրդի կողմից: Սակայն *նշված չափորոշիչները և սահմանաչափերը չեն հաստատվել ընկերության տնօրենների խորհրդի կողմից*, որում պարտադիր է Հիմնադրամի ներկայացուցչի ներկայությունը: Արդյունքում ստացվում է, որ չկան այն չափորոշիչները, որոնցով պարզ կլիներ, թե կոնկրետ որ պայմանագրերն են ենթակա տնօրենների խորհրդի հաստատմանը, *ինչով էլ՝ լիարժեք չի ապահովվում Հիմնադրամի իրազեկությունը և վերահսկողությունը ընկերության համապատասխան գործարքների մասով:*

- Ընկերությունը Հիմնադրամին չի ներկայացնում բաժանորդագրման պայմանագրով սահմանված եռամսյակային հաշվետվությունները, ինչը չի պահանջվել Հիմնադրամի ներդրումային մասնագետների կողմից:

2. «Փյունիկ ՏԹՖ» ՓԲԸ (թռչնաբուծություն)

Հիմնադրամը «Փյունիկ ՏԹՖ» ՓԲԸ-ում կատարել է 200.0 մլն դրամի ներդրում, որի դիմաց ձեռք է բերել 27.01% բաժնեմաս 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 30.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարման պայմանով:

- «Փյունիկ ՏԹՖ» ՓԲԸ-ն ստացած միջոցները պետք է ծախսեր ինկուբատորային սարքավորումների, ածխե վառարանների, ճտի տեխափոխման հատուկ բեռնատար ավտոմեքենայի, կերաբաղադրամասերի և կերահավելումների ձեռքբերման նպատակով, ինչպես նաև՝ իրականացնել բրդյուների մայրական թռչունի և թռչնի աճեցման ծախսեր:

- «Փյունիկ ՏԹՖ» ՓԲԸ-ն 2012թ. դեկտեմբեր ամսից կասեցրել է պայմանագրով նախատեսված մայրական կազմի համալրումն այն դեպքում, երբ ընկերության հիմնական գործունեությունը մայրական թռչնաբուծության ոլորտն է, և համաձայն, «Իրավիճակի գնահատման հաշվետվության», ՀՀ-ում և Վրաստանում ընկերությունը արտադրողներին մայրական կազմի ճուշտ կամ բեղմնավորվող ձու մատակարարող միակ տեղական ընկերությունն է: Հիմնադրամի կողմից ներկայացված պարզաբանման համաձայն, ծրագրից շեղման պատճառ է հանդիսացել Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում արժույթի արժեզրկումը, որի հետևանքով տվյալ ժամանակահատվածում ներքին արտադրողների կողմից Հայաստանում մայրական կազմի պահպանությամբ մեկ օրեկան ճուշտ արտադրելը դարձել է գնային տեսանկյունից ոչ արդյունավետ և ոչ շահութաբեր:

- Ընկերությունը 2010թ.-ի համար 30.0 մլն դրամ շահութաբաժինը պետք է վճարեր 15.01.2012թ.-ին, սակայն վճարել է 16.01.2012-20.01.2012թթ. ժամանակահատվածում, *արդյունքում՝ Հիմնադրամը հաշվարկել և գանձել է 69.3 հազ. դրամ ուշացման տույժ:* «Փյունիկ ՏԹՖ» ՓԲԸ-ն չի կարողացել ստանալ շահույթ, չի կուտակել հավելյալ միջոցներ, ինչի արդյունքում 2011թ.-ի շահութաբաժինը՝ 30.0 մլն դրամ, որը պետք է վճարեր 15.01.2013թ.-ին, մասնակի վճարումներով տեղափոխվել է մինչև 30.10.2013թ., սակայն 01.11.2013թ. դրությամբ վճարվել է ընդամենը 6.0 մլն դրամ, *չվճարված շահութաբաժինը՝ 24.0 մլն դրամ, ինչի արդյունքում Հիմնադրամը հաշվարկել է 564.0 հազ. դրամ գումարով ուշացման տույժ:*

3. «Ագրոլոգ» ՓԲԸ (սառնարանային տնտեսություն)

Հիմնադրամը «Ագրոլոգ» ՓԲԸ-ում կատարել է 20.0 մլն դրամի ներդրում, որի դիմաց ձեռք է բերել 41.86% բաժնեմաս 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 3.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարման պայմանով:

- «Ագրոլոգ» ՓԲԸ-ն ստացած միջոցները պետք է ծախսեր սառնարանային սարքավորումների մոնտաժման, սառնարանի ջերմամեկուսացման, ավտոմեքենայի և մրգերի ձեռքբերման նպատակով:

- «Ագրոլոգ» ՓԲԸ-ն 15.06.2012թ.-ին պետք է վճարեր 2011թ.-ի համար 3.0 մլն դրամ շահութաբաժին, իսկ 15.06.2013թ.-ին՝ 2012թ.-ի համար 3.0 մլն դրամ շահութաբաժինը: Սակայն 01.11.2013թ. դրությամբ ընկերությունը վճարել է ընդամենը 2.2 մլն դրամ, ***չվճարած շահութաբաժինը կազմում է 3.8 մլն դրամ, ինչի արդյունքում 01.11.2013թ.-ի դրությամբ Հիմնադրամը հաշվարկել է 845.0 հազ. դրամ գումարով ուշացման տույժ, որից գանձվել է 239.0 հազ. դրամը:***

4. «365 Գրուպ» ՓԲԸ (գինեգործություն)

Հիմնադրամը «365 Գրուպ» ՓԲԸ-ում կատարել է 200.0 մլն դրամի ներդրում, որի դիմաց ձեռք է բերել 33.51% բաժնեմաս 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 30.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարման պայմանով:

- «365 Գրուպ» ՓԲԸ-ն ստացված միջոցները պետք է ծախսեր սառնարանային համակարգի, տարաների, պոմպերի, պաստերիզատորների, ֆիլտրերի, պիտակի հաստոցի, սարքավորումներին մոնտաժման, տեղափոխման ծախսերի և գրասենյակային գույքի ձեռքբերման նպատակով, ինչպես նաև՝ իրականացներ վերանորոգման աշխատանքներ: Շրջանառու կապիտալը պետք է համալրվեր 106.0 մլն դրամով:

- Շուկայի ճգնաժամային պայմանների և գինեգործական ընկերությունների քանակի աճի պատճառով ՓԲԸ-ն չի կարողացել ապահովել պլանավորված շրջանառությունը, չի կուտակել պահանջվող հավելյալ միջոցները, ինչի արդյունքում 2011թ.-ի համար 20.0 մլն դրամ շահութաբաժինը, որը պետք է վճարվեր 15.01.2013թ.-ին, տեղափոխվել է մինչև 31.10.2013թ.-ը: Սակայն 01.11.2013թ.-ի դրությամբ ընկերությունը վճարել է ընդամենը 5.0 մլն դրամ, ***չվճարված շահութաբաժինը կազմում է 15.0 մլն դրամ, ինչի հետևանքով Հիմնադրամը հաշվարկել է 775.0 հազ. դրամ ուշացման տույժ:***

5. «Մեղրու պահածոների գործարան» ՓԲԸ (պահածոների արտադրություն)

Հիմնադրամը «Մեղրու պահածոների գործարան» ՓԲԸ-ում կատարել է 50.0 մլն դրամի ներդրում, որի դիմաց ձեռք է բերել 27.51% բաժնեմաս 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 7.5 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարման պայմանով: Ընկերությանը տրամադրվել է նաև երկու փոխառություն՝ ընդհանուր 88 մլն դրամ, տարեկան 12% տոկոսադրույքով, 5 տարի ժամկետով:

- «Մեղրու պահածոների գործարան» ՓԲԸ-ն ստացած միջոցները պետք է ծախսեր արտադրամասերի վերանորոգման աշխատանքների, նոր կաթսաների

ձեռքբերման, կաթսայատան նորոգման և վերազինման, մեքենա-սարքավորումների նորոգման, փոքր բեռնատարողությամբ սառնարան մեքենա ձեռքբերելու, նոր այգիների և սառնարանային տնտեսության հիմնման, շրջանառու կապիտալի համալրման համար:

- «Մեղրու պահածոների գործարան» ՓԲԸ-ի դեբիտորական պարտքի աճի և սերտիֆիկացման համար անհրաժեշտ շինանարարական աշխատանքների պատճառով, 2011թ.-ի համար 7.5 մլն դրամ շահութաբաժինը, որը պետք է վճարվեր 15.01.2013թ.-ին, տեղափոխվել է 30.04.2013թ., որը վճարվել է:

Փոխառության պայմանագրով (48.0 մլն դրամ) ընկերությունը 20.02.2013.-ին պետք է կատարեր ընդհանուր 10.6 մլն դրամ գումարով մայր գումարի մարում և տոկոսագումարների վճարում: Սակայն «ՓՄՁ Ներդրումներ» ՈւՎԿ ՓԲԸ-ն «Մեղրու պահածոների գործարան» ՓԲԸ-ին որոշել է վարկ տրամադրել 22.0 մլն դրամ գումարով այն պայմանով, որ Հիմնադրամի հետ կնքված փոխառության պայմանագրում կատարվի փոփոխություն՝ փոխառության մայր գումարի վերադարձը սահմանելով ոչ շուտ, քան 2016թ.-ը: Արդյունքում, 20.02.2013.-ին վճարվելիք գումարը նվազեցվել է մինչև 3.1 մլն դրամ՝ միայն տոկոսագումարը, իսկ 7.5 մլն դրամ ***մայր գումարի վճարը տեղափոխվել է 2017թ. մայիս: 15.01.2013թ.-ին ընկերությունը կատարել է տոկոսագումարի վճարումը:***

6. «Չիզ Թաուն» ՓԲԸ (պանրագործություն)

Հիմնադրամը «Չիզ Թաուն» ՓԲԸ-ում կատարել է 115.0 մլն դրամի ներդրում, որի դիմաց ձեռք է բերել 33.26% բաժնեմաս 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 17.5 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարման պայմանով: Ընկերությանը տրամադրվել է նաև 48.0 մլն դրամի փոխառություն, տարեկան 12% տոկոսադրույքով, 5 տարի ժամկետով, որը 2012թ.-ին վաղաժամկետ մարվել է:

- «Չիզ Թաուն» ՓԲԸ-ն ստացած միջոցները պետք է ծախսեր շինությունների արտաքին վերանորոգման, ջեռուցման, անվտանգության համակարգի, կոմունիկացիաների, օդափոխիչ համակարգի իրականացման, սառնարանի, վերելակի կառուցման, կաթի մթերման երկու կետերի հիմնման, սարքավորումների ձեռքբերման և վերանորոգման, մինի բեռնատարի և այլ ակտիվների ձեռքբերման, ինչպես նաև՝ հումքի և այլ շրջանառու միջոցների համալրման նպատակով:

- Շուկայում առկա բարձր մրցակցության, ոչ բարենպաստ պայմանների, շուկայի ընդհանուր պահանջարկի ծավալների նվազեցման հետ կապված ֆինանսական որոշակի դժվարությունների, մեծ ծավալով ներգրավված վարկերի (որոնց մարման հետևանքով տեղի է ունենում դրամական միջոցների մեծ արտահոսք)

պատճառով, 2011թ.-ի համար 17.5 մլն դրամ շահութաբաժինը, որը պետք է վճարվեր **15.10.2012թ.-ին**, տեղափոխվել է **2017թ.**: Իսկ 2012թ.-ի համար 17.5 մլն դրամ շահութաբաժինը, որը պետք է վճարվեր 15.07.2013թ.-ին, տեղափոխվել է 15.06.2014թ.: 2012թ.-ին ***փոխառության մայր գումարի մարման ուշացման պատճառով հաշվարկվել և ընկերությունից գանձվել է 1.13 մլն դրամ գումարով տույժ***: 14.06.2012թ.-ին ընկերությունը վաղաժամկետ մարել է 48.0 մլն դրամ փոխառությունը:

7. «Հարպրոդ» ՓԲԸ (պահաժողովի արտադրություն)

Հիմնադրամը «Հարպրոդ» ՓԲԸ-ում կատարել է 200.0 մլն դրամի ներդրում, որի դիմաց ձեռք է բերել 28.91% բաժնեմաս 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 30.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարման պայմանով:

- «Հարպրոդ» ՓԲԸ-ն ստացած միջոցները պետք է ծախսեր պիտակավորման սարքերի, բեռնատար մեքենայի, մինի բեռնատարների, գոլորշու մատակարարման կաթսայի, լցնող սարքի, փականող սարքի մասերի ձեռքբերման նպատակով, ինչպես նաև՝ շրջանառու կապիտալը պետք է համալրի 100.0 մլն դրամով: Սակայն ընկերությունն այդ գումարները ծախսել է նախատեսվածից էական շեղումներով, մասնավորապես 200.0 մլն դրամի մի մասը՝ 25.8 մլն դրամը, պայմանագրի հոդվածների որոշակի շեղումներով ծախսել է մեքենա-սարքավորումների ձեռքբերման համար, իսկ մնացած գումարը ծախսել է գյուղացիական տնտեսություններից լոլիկի և այլ բանջարեղենի ձեռքբերման համար, որը նախատեսված չէր պայմանագրով:

- «Հարպրոդ» ՓԲԸ-ն դիմել է Հիմնադրամին՝ տեղեկացնելով, որ չի կարողանում ժամանակացույցին համապատասխան կատարել շահութաբաժնի վճարումը, քանի որ 2012թ.-ի ընթացքում արտադրանքի մեծ մասն արտահանել է Ռուսաստանի Դաշնություն, և առաջացել է գումարների հավաքագրման խնդիրներ: ***Սակայն 26.08.2013թ. ՀՀ ԿԱ պետական եկամուտների կոմիտեի գործյան համաձայն 2011, 2012թթ.-ին «Հարպրոդ» ՓԲԸ-ն արտահանում ընդհանրապես չի ունեցել:*** Նույն «Հարպրոդ» ՓԲԸ-ի կողմից ներկայացված տեղեկանքի համաձայն, վերջինս հանդիսանում է «Լևոն» ՍՊԸ-ի 99.9% բաժնետեր և ***իր արտադրական գործունեությունն իրականացնում է «Լևոն» ՍՊԸ-ի միջոցով:***

- 2011թ.-ի համար 30.0 մլն դրամ շահութաբաժինը, որը պետք է վճարվեր **15.11.2012թ.-ին**, տեղափոխվել է մինչև **15.11.2013թ.**: 15.11.2013թ.-ին ընկերությունը պետք է վճարեր նաև 2012թ.-ի շահութաբաժինը՝ 30.0 մլն դրամ, ընդհանուր՝ **60.0 մլն դրամ**: Ստուգման պահին ընկերությունը վճարել էր 20.0 մլն դրամ շահութաբաժինը:

8. «ՄԻՍ Նատուրալ» ՓԲԸ (հյութերի արտադրություն)

Հիմնադրամը «ՄԻՍ Նատուրալ» ՓԲԸ-ում կատարել է 200.0 մլն դրամի ներդրում, որի դիմաց ձեռք է բերել 25.0004% բաժնեմաս 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 30.0 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարման պայմանով: Ընկերությանը տրամադրվել է նաև 200.0 մլն դրամի փոխառություն, տարեկան 10% տոկոսադրույքով, 5 տարի ժամկետով:

- «ՄԻՍ Նատուրալ» ՓԲԸ-ն ստացած միջոցներով պետք է ձեռք բերեր հիմնական միջոցներ և համալրեր շրջանառու կապիտալը: Ընկերության բաժանորդագրման պայմանագրով 2012թ. ընթացքում ՓԲԸ-ի հիմնական միջոցների և վերանորոգման աշխատանքների վրա կատարված ծախսերը պետք է կազմեին 155.08 մլն դրամ, սակայն, ըստ ներկայացրած փաստաթղթերի, կազմում են ընդամենը 43.07 մլն դրամ, իսկ 2013թ.-ը ներառյալ՝ 61.9 մլն դրամ:

- Ընկերության *բիզնեսի գնահատման փուլում արձանագրվել են «Ներդրումների իրականացման և փոխառությունների տրամադրման ուղեցույցից» շեղումներ:* Այսպես՝ ընկերության ակտիվային արժեքը որոշելիս *հիմք է վերցվել անկախ գնահատողի կողմից ներկայացված ակտիվների շուկայական արժեքը: Մինչդեռ, ըստ ուղեցույցի, անհրաժեշտ էր հիմք ընդունել ակտիվների արագ իրացվելի (լուծարային) արժեքի և պարտավորությունների տարբերությունը:* Ուղեցույցին համապատասխան հաշվարկների դեպքում՝ տվյալ ժամանակահատվածում, այլ պայմաններն անփոփոխ թողնելով, կստանանք ընկերության վերջնական գնահատման արժեքը՝ 260,313 հազ. դրամ՝ 771,071 հազ. դրամի փոխարեն, որի արդյունքում Հիմնադրամի *բաժնեմասնակցությունը կարող էր կազմել 43.4%՝ 20.6%-ի փոխարեն:* Հիմնադրամը 200.0 մլն դրամ փոխառությունը ընկերությանը տրամադրել է 10%-ով (այն դեպքում, երբ մյուսներին տրամադրում է 12%-ով)՝ ընկերության 25.0004% բաժնեմասի դիմաց:

- Չեն ապահովվել բաժանորդագրման պայմանագրով Հիմնադրամի և «ՄԻՍ Նատուրալ» ՓԲԸ-ի կողմից կանխատեսված նվազագույն հիմնական գործառնական և ֆինանսական ցուցանիշները. բաժանորդագրման պայմանագրով ընկերության 2012թ.-ի գուտ շահույթի ցուցանիշը կանխատեսվել է 212 մլն դրամ, իրականում (անկախ աուդիտորական կազմակերպության կողմից ներկայացված աուդիտորական եզրակացության տվյալներով) այդ ցուցանիշը փոքր է եղել ավելի քան 2.8 անգամ՝ 75.1 մլն դրամ:

- Հիմնադրամը, կանոնադրության համաձայն (4-րդ գլուխ, 16 կետի 1-ին ենթակետ), իրավունք ունի համաձայնագրով կամ դրա իրականացման վերաբերյալ ծրագրային փաստաթղթերով սահմանված պայմաններով տրամադրել դրամական

փոխառությունները բացառապես իր դուստր կամ կախյալ ընկերություններին:

«Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի 2 կետի և «Քաղաքացիական օրենսգրքի» 75 հոդվածի 1-ին կետի համաձայն, ընկերությունը համարվում է դուստր, եթե այլ (հիմնական) ընկերություն կամ ընկերակցություն նրա կանոնադրական կապիտալում իր գերակշռող մասնակցության ուժով կամ նրանց միջև կնքված պայմանագրին համապատասխան կամ այլ՝ օրենքով չարգելված ձևով հնարավորություն ունի կանխորոշել այդ ընկերության որոշումները: Ընկերությունը մեկ այլ (հիմնական) ընկերության կամ ընկերակցության նկատմամբ համարվում է կախյալ, **եթե մյուս (գերակշռող, մասնակցող) ընկերությունը կամ ընկերակցությունն ունի այդ ընկերության քվեարկող բաժնետոմսերի ավելի քան 20 տոկոսը:** Սակայն Հիմնադրամի և «ՍԻՍ ՆԱՏՈՒՐԱԼ» ՍՊԸ-ի միջև *փոխառության պայմանագիրը կնքվել է ավելի վաղ, քան ներդրումների (բաժնետոմսերի ձեռքբերման տեսքով) իրականացումը:*

9. «Արալեռ ՏՈՏ» ՓԲԸ («Հովբար» ՍՊԸ², ոչխարաբուծություն)

Հիմնադրամը «Արալեռ ՏՈՏ» ՓԲԸ-ում կատարել է 90.0 մլն դրամի ներդրում, որի դիմաց ձեռք է բերել 44.27% բաժնեմաս 7 տարի ժամկետով, տարեկան առնվազն 13.5 մլն դրամ շահութաբաժնի վճարման պայմանով: Ընկերությանը տրամադրվել է նաև 50.0 մլն դրամի փոխառություն, տարեկան 12% տոկոսադրույքով, 5 տարի ժամկետով:

• «Արալեռ ՏՈՏ» ՓԲԸ-ն ստացված միջոցներով պետք է իրականացներ մայր ոչխարների ներմուծում և շինարարական աշխատանքներ, ինչպես նաև՝ կատարեր շրջանառու կապիտալի համալրում: «Արալեռ ՏՈՏ» ՓԲԸ-ն 2012թ.-ին պետք է ներմուծեր 900 գլուխ «Էդիլբակ» տեսակի ոչխար: Սակայն, ըստ Հիմնադրամի կողմից տրամադրված փաստաթղթերի, ընկերությունը 2012-2013թթ.-ին ՌԴ-ից ներմուծել է ընդհանուր 366 գլուխ «Էդիլբակ» տեսակի ոչխար (01.11.2013թ. դրությամբ): ***Պետք է նշել, որ ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ 04.12.2013թ. գրության համաձայն, ընկերության կողմից ՀՀ տարածք ոչխար չի ներմուծվել:*** Եվս 235 գլուխ տեղական գառներ ձեռք են բերվել ք. Աշտարակում, ինչը ոչ ներդրումային հայտով, ոչ էլ բաժանորդագրման պայմանագրով նախատեսված չի եղել³: Ծրագիրը կազմվել էր այն գաղափարի վրա, որ Հիմնադրամի ներդրումներով պետք է ներմուծվեին միայն «Էդիլբակ» տեսակի տոհմային ոչխարներ, որոնց հատկանիշների (մսատվություն, գառների ծնելիություն, քաշ և այլն) հիման վրա էլ կատարվել են հետագա իրացումների, շահույթի, հետևաբար նաև՝ Հիմնադրամին շահութաբաժինների վճարման և փոխառության մարման կանխատեսումները:

² Հայտը ներկայացրել է «Հովբար» ՍՊԸ-ն, որը վերակազմավորվել է «Արալեռ ՏՈՏ» ՓԲԸ-ի:

³ Հիմնադրամի կողմից ներկայացվել է ևս մեկ պայմանագիր՝ կնքված 2013թ. նոյեմբերի 2-ին, ըստ որի ՀՀ քաղաքացիներից ձեռք են բերվել ընդհանուր 680 գլուխ հյուսիսկովկասյան ցեղատեսակի մայր ոչխար:

01.11.2013թ. դրությամբ ծրագրի փոփոխության վերաբերյալ ոչ մի գրավոր հիմնավորում չկա, այդ թվում՝ տնօրենների խորհրդի որևէ որոշում:

- «Արալեռ ՏՈՏ» ՓԲԸ-ի բիզնեսի գնահատման փուլում՝ հիմնական միջոցների կազմում ***չի ներառվել ընկերության ոչխարների մայրական կազմի արժեքը***: Բացի այդ՝ չի հիմնավորվում հաշվարկներում ներառված ընթացիկ ակտիվների արժեքը: Նույն հաշվարկն արտացոլված է նաև Հիմնադրամի կողմից կազմված «Ընդհանուր իրավիճակի ուսումնասիրության հաշվետվությամբ», որում ***սխալ է ներկայացված նաև ընկերության կանոնադրական կապիտալի արժեքը՝ 74.3 մլն դրամ՝ 27.5 մլն դրամի փոխարեն***:

Բիզնեսի գնահատման հաշվետվությամբ արձանագրվել է, որ ընկերությունը 2010-2011թթ. ընթացքում ոչխարների (կենդանի տեսքով) 60%-ն արտահանել է Իրանի Իսլամական Հանրապետություն: ***Սակայն ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ 26.08.2013թ. գրության համաձայն, ընկերությունը նշված տարիներին որևէ ապրանք չի արտահանել***:

- ***Չեն ապահովվել բաժանորդագրման պայմանագրով Հիմնադրամի և ընկերության կողմից երաշխավորված նվազագույն հիմնական գործառնական և ֆինանսական ցուցանիշները***: «Արալեռ ՏՈՏ» ՓԲԸ-ի պայմանագրով 2012թ.-ին ընկերության զուտ շահույթը երաշխավորվել է ոչ պակաս, քան -17.14 մլն դրամ: Սակայն «Գրանթ Թորնթոն» ՓԲԸ անկախ աուդիտորի եզրակացության համաձայն՝ 31.12.2012թ.-ի դրությամբ ընկերության ֆինանսական արդյունքը՝ տարվա վնասը կազմել է 70.87 մլն դրամ:

- «Արալեռ ՏՈՏ» ՓԲԸ-ի («Հովբար» ՍՊԸ) կողմից ներկայացված ներդրումային ծրագիրը Հիմնադրամի կողմից ***գնահատվել է շատ ռիսկային և դժվար հասանելի՝ ընկերության ֆինանսական հնարավորությունների պատճառով***: Կանխատեսումների համաձայն, ընկերության ներկա վիճակով գործունեության շարունակումը բերելու է միայն վնասներ, քանի որ այն թերի է օգտագործելու իր հիմնական միջոցները և չի կարողանալու սպասարկել առկա վարկային պարտավորությունները: Գնահատման պահին էլ ընկերությունը դժվարությամբ է սպասարկել իր վարկային պարտավորությունները: Ըստ Հիմնադրամի՝ այդ դեպքում ***ընկերությունը մեծ դժվարությամբ կկարողանա մարել առկա վարկային պարտավորությունները***, որի համար անհրաժեշտ կլինի պարբերաբար ներգրավել նոր վարկային միջոցներ, վերաֆինանսավորելու և երկարաձգելու պարտավորությունների ժամկետները: ***Չնայած Հիմնադրամը ծրագիրը գնահատել է ռիսկային, կազմակերպության վարկային պարտավորությունների կատարումը՝ դժվար իրագործելի, այդուհանդերձ՝ կազմակերպությանը տրամադրել է 140.0 մլն դրամ (90.0***

մլն դրամ ներդրում, 50.0 մլն դրամ փոխառություն), ***որից հետո էլ ծրագիրը ստուգման պահին թերակատարվել էր, ֆինանսական դժվարությունների պատճառով հետաձգվել են փոխառության մարումների և շահութաբաժնի վճարումները:***

- Անասնաշենքերի և ենթակառուցվածքների վերանորոգման հետևանքով ընկերության կանխիկ հոսքերում առաջացած ժամանակավոր ֆինանսական ճեղքվածք առաջանալու պատճառով, 10.0 մլն դրամ փոխառության մայր գումարի մարումը, որը պետք է կատարվեր **15.01.2013թ.-ին**, տեղափոխվել է **15.01.2017թ.**: Նույն կերպ, մեծ գումարների չկանխատեսված արտահոսքի պատճառով 2012թ.-ի համար 13.5 մլն դրամ նվազագույն շահութաբաժինը, որը պետք է վճարվեր **15.01.2013թ.-ին**, հետաձգվել է մինչև **15.06.2014թ.**:

- Հիմնադրամը, կանոնադրության համաձայն (4-րդ գլուխ, 16 կետի 1-ին ենթակետ), **իրավունք ունի** համաձայնագրով կամ դրա իրականացման վերաբերյալ ծրագրային փաստաթղթերով սահմանված պայմաններով **տրամադրել դրամական փոխառություններ բացառապես իր դուստր կամ կախյալ ընկերություններին:** «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի 2 կետի և «Քաղաքացիական օրենսգրքի» 75 հոդվածի 1-ին կետի համաձայն, ընկերությունը համարվում է դուստր, եթե այլ (հիմնական) ընկերություն կամ ընկերակցություն նրա կանոնադրական կապիտալում իր գերակշռող մասնակցության ուժով կամ նրանց միջև կնքված պայմանագրին համապատասխան կամ այլ՝ օրենքով չարգելված ձևով հնարավորություն ունի կանխորոշել այդ ընկերության որոշումները: Ընկերությունը մեկ այլ (հիմնական) ընկերության կամ ընկերակցության նկատմամբ համարվում է կախյալ, **եթե մյուս (գերակշռող, մասնակցող) ընկերությունը կամ ընկերակցությունն ունի այդ ընկերության քվեարկող բաժնետոմսերի ավելի քան 20 տոկոսը:** Սակայն Հիմնադրամի և «Հովբար» ՍՊԸ- միջև ***փոխառության պայմանագրերը կնքվել է ավելի վաղ, քան ներդրումների (բաժնետոմսերի ձեռքբերման տեսքով) իրականացումը:***

Այսպիսով, կնքված պայմանագրերով (բաժնետոմսերի բաժանորդագրման և փոխառությունների տրամադրման) ընկերությունները Հիմնադրամին 01.11.2013թ.-ի դրությամբ պետք է կատարեին 327.7 մլն դրամի վճարումներ (շահութաբաժիններ, փոխառության մայր գումարների մարումներ, փոխառության տոկոսավճարներ): Սակայն գրեթե բոլոր ընկերություններն ունեն ֆինանսական խնդիրներ, որոնք դիմել են Հիմնադրամին՝ վճարման ժամանակացույցերի հետաձգման նպատակով՝ ընդհուպ մինչև 2017թ.-ը, ինչը կատարվել է: Պայմանագրերի ժամանակացույցերի փոփոխությունների արդյունքում մինչև 01.11.2013թ.-ը վճարման ենթակա գումարը

դարձել է 244.8 մլն դրամ: Այդուհանդերձ, *փոփոխություններից հետո էլ վճարումներն ամբողջությամբ չեն կատարվել:*

Արդյունքում, *կատարված ընդհանուր 1.6 մլրդ դրամ ներդրումների/փոխառությունների արդյունքում նախապես ակնկալվող 327.7 մլն դրամի փոխարեն 01.11.2013թ. դրությամբ Հիմնադրամի Աճողական ներդրումային հաշվին կատարվել է ընդամենը 170.9 մլն դրամի վճարում⁴:* Հիմնադրամը հաշվարկել է ընդհանուր 4.6 մլն դրամի տույժ, որից 01.11.2013թ.-ի դրությամբ գանձել է ընդամենը 1.4 մլն դրամը:

• Բաժանորդագրման պայմանագրերի 6.06 բաժնի 2-րդ կետի համաձայն, *բաժնետերերը երաշխավորում են Հիմնադրամին*, որ ընկերությունների գործունեության արդյունքում ստացված եկամտաբերությունը վերջիններիս *կտա հնարավորություն՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով Հիմնադրամին վճարել տարեկան շահութաբաժին*, ինչի նվազագույն չափը կազմելու է Հիմնադրամի կողմից տրամադրված գումարի սահմանված տոկոս (հիմնականում՝ 15%): Նույն կետի համաձայն, այն դեպքում, երբ ընկերությունների գործունեության արդյունքում ստացված եկամտաբերությունը նրանց *չի տա հնարավորություն* վճարել վերը նշված շահութաբաժինը, *բաժնետերերը պարտավորվում են Հիմնադրամին վճարել վերջինիս համար հաշվարկված շահութաբաժնի և նվազագույն շահութաբերության տարբերությունը՝* նույն ժամկետներում և պայմաններով, ինչը որ սահմանվել էր համապատասխան շահութաբաժնի վճարման համար: Տվյալ պարտավորության կատարման համար *բաժնետերերը պատասխանատու են իրենց ողջ գույքով:*

Նույն բաժնի 3-րդ կետի համաձայն, բաժնետերերի կողմից Հիմնադրամի համար հաշվարկված շահութաբաժնի և նվազագույն շահութաբերության տարբերության վճարման արդյունքում *բաժնետերերի հանդեպ գոյացած ընկերության պարտավորության մարումը պետք է իրականացվի ընկերության կողմից բաժանորդագրման պայմանագրի գործունեության ավարտից հետո:*

Այսինքն՝ բաժանորդագրման պայմանագրերում նախատեսվել է շահութաբաժնի վճարման հատուկ ընթացակարգ այն դեպքի համար, երբ ընկերությունը չի կարողանում վճարել տարեկան շահութաբաժինը: *Սակայն Հիմնադրամն այս ընթացակարգը կիրառելու փոխարեն, համաձայնագրերով երկարաձգում է շահութաբաժինների վճարման ժամանակացույցերը: Այս պարագայում ստացվում է, որ վերոնշյալ կետի առկայությունը բաժանորդագրման պայմանագրերում կրում է ձևական բնույթ և չի կիրառվում:*

⁴ Առանց «Չիզ Թաուն» ՓԲԸ-ի կողմից վաղաժամկետ մարված փոխառության գումարի:

• Դանիական դրամաշնորհի միջոցներով Հիմնադրամը կնքել է խորհրդատվական ծառայությունների մատուցման պայմանագրեր՝ շահառու ընկերություններում հաշվապահության վարման և հաշվետվությունների ներկայացման ոլորտում աջակցության տրամադրման, ինչպես նաև՝ տարեկան աուդիտների իրականացման համար: Ուսումնասիրությամբ պարզվեց, որ ընկերություններում հաշվետվությունների վարման ոլորտի ***խորհրդատվական ծառայությունները չեն կատարվում պայմանագրերով սահմանված ժամկետներում, վերջիններս պարբերաբար երկարաձգվում են:*** Սահմանված ժամկետներում չեն ավարտվում նաև ընկերություններում տարեկան աուդիտի աշխատանքները, քանի որ դրանք կնքելիս հաշվի չեն առնվում հաշվապահության վարման պայմանագրերի ժամկետները և դրանց երկարաձգումները: Դրա ***արդյունքում աուդիտ իրականացնող ընկերությունները չեն կարողանում ժամանակին ամփոփել աուդիտի արդյունքները՝ աուդիտի ենթարկվող կազմակերպություններում առկա ծրագրային խնդիրների, կամ փաստաթղթերի բացակայության պատճառով:***

«Ենթավարկեր» բաղադրիչ

«Ենթավարկեր» բաղադրիչի նպատակն է՝ ենթավարկերի տրամադրում այն ծրագրերի համար, որոնք ուղղված են փոքր և միջին գյուղական բիզնեսի զարգացմանը, գյուղական տարածքներում մասնավոր և հասարակական ներդրումների խթանմանը:

Աշխատանքներն իրականացվում են «Գյուղական ֆինանսավորման կառույց-ԾԻԳ» պետական հիմնարկի⁵ (այսուհետ՝ ԳՖԿ) կողմից՝ առևտրային բանկերի և ունիվերսալ վարկային կազմակերպությունների միջոցով: Վերջիններիս կողմից ներկայացված հայտերը հաստատվում են և ֆինանսավորում ԳՖԿ-ի կողմից: ԳՖԿ-ն մնան ծրագրեր իրականացնում է 2006թ.-ից, իսկ «Շուկայավարման հնարավորություններ ֆերմերներին» ծրագրով՝ 2009թ.-ից (1,989.0 հազ. ԱՄՆ դոլար): Ուսումնասիրությամբ ընդգրկվել են 01.01.2012-31.10.2013թթ. ժամանակահատվածում տրամադրված ենթավարկերը:

01.01.2012-31.10.2013թթ. ժամանակահատվածում առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից ԳՖԿ-ին ներկայացվել է 1020 հայտ, որից ԳՖԿ-ն հաստատել է 1006-ը: ԳՖԿ-ի կողմից իրականացվել է ընդհանուր առմամբ 971

⁵ ՀՀ կառավարության 15.12.2011թ. թիվ 1783-Ն որոշմամբ, «Գյուղական ֆինանսավորման կառույց-ծրագրի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկը պետք է միացման ձևով վերակազմակերպել՝ միանալով Հայաստանի Հանրապետության կառավարության աշխատակազմի «Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկին: Սակայն մինչ օրս այդ միացման գործընթացը չի իրականացվել:

հայտի ֆինանսավորում՝ 10.28 մլն ԱՄՆ դոլարի չափով: Տրամադրված ֆինանսավորումը ներկայացված է ստորև աղյուսակում՝

Աղյուսակ 4
հազ. ԱՄՆ դոլար

Բանկ	ԳՖԿ ներկայացված		ԳՖԿ-ի կողմից հաստատված		ԳՖԿ-ի կողմից տրված ֆինանսավորում	
	Քանակ	Գումար	Քանակ	Գումար	Քանակ	Գումար
Ինտերբանկ ՓԲԸ	7	510.56	7	510.56	7	510.56
Արդշինինվեստբանկ ՓԲԸ	56	731.77	55	706.77	51	684.35
Կոմվերս Բանկ ՓԲԸ	67	879.68	68	894.68	68	917.09
Յունիբանկ ՓԲԸ	15	765.00	14	615.00	14	615.00
Ամելիք Բանկ ՓԲԸ	4	43.31	4	43.31	4	43.31
Հայքիզնեսբանկ ՓԲԸ	30	887.62	30	887.62	31	912.63
Արցախբանկ ՓԲԸ	6	141.50	6	141.50	6	141.50
Արեգակ ՈւՎԿ	19	53.44	19	53.44	19	53.44
ՍԵՖ Ինտերնեյշնլ ՈւՎԿ ՍՊԸ	72	152.03	71	149.63	70	147.24
Նոր Հորիզոն ՈւՎԿ ՍՊԸ	47	961.70	47	961.70	45	919.43
Ֆարմ Կրեդիտ ՈւՎԿ ԱԿ	145	1,903.91	144	1,883.91	127	1,671.38
Քարդ Ագրոկրեդիտ ՈւՎԿ ՓԲԸ	97	1,994.18	96	1,871.31	89	1,757.48
ԷԿԼՕՖ ՈւՎԿ ՍՊԸ	59	453.27	59	453.27	58	448.47
Կամուրջ ՈւՎԿ ՓԲԸ	396	1,546.06	386	1,518.66	382	1,461.36
Ընդամենը	1020	11,024	1006	10,691	971	10,283

Բացի այս գումարներից, ԳՖԿ-ն ունիվերսալ վարկային կազմակերպություններին տրամադրել է նաև ՀՀ դրամով վարկեր՝ ընդհանուր 1.55 մլրդ դրամ գումարով՝

Աղյուսակ 5

	Վարկային կազմակերպություն	Ամսաթիվ	Գումար մլն դրամ
1	Նոր Հորիզոն ՈւՎԿ ՍՊԸ	10.09.2012	120
2	Նոր Հորիզոն ՈւՎԿ ՍՊԸ	14.01.2013	120
3	Նոր Հորիզոն ՈւՎԿ ՍՊԸ	24.01.2013	120
4	Ֆարմ Կրեդիտ ՈւՎԿ ԱԿ	23.10.2012	120
5	Ֆարմ Կրեդիտ ՈւՎԿ ԱԿ	23.10.2012	120
6	Ֆարմ Կրեդիտ ՈւՎԿ ԱԿ	14.01.2013	120
7	Կամուրջ ՈւՎԿ ՓԲԸ	23.10.2012	120
8	ՍԵՖ Ինտերնեյշնլ ՈւՎԿ ՍՊԸ	24.01.2013	120
9	Քարդ Ագրոկրեդիտ ՈւՎԿ ՓԲԸ	14.01.2013	120
10	Քարդ Ագրոկրեդիտ ՈւՎԿ ՓԲԸ	24.01.2013	120
11	Ֆարմ Կրեդիտ ՈւՎԿ ԱԿ	24.01.2013	116
12	Կամուրջ ՈւՎԿ ՓԲԸ	14.01.2013	120
13	Կամուրջ ՈւՎԿ ՓԲԸ	14.01.2013	120
	Ընդամենը		1,556

Ունիվերսալ վարկային կազմակերպությունների կողմից վարկառուներին տրամադրվել են 1299 ենթավարկեր՝ ընդհանուր 1.54 մլրդ դրամ գումարով՝

Աղյուսակ 6

	Վարկառուներ	Տրամադրված գումարը մլն դրամ
Կամուրջ ՈւՎԿ ՓԲԸ	123	359.8
Քարդ Ագրոկրեդիտ ՈւՎԿ ՓԲԸ	166	239.95
Ֆարմ Կրեդիտ ՈւՎԿ ԱԿ	345	399.6
Նոր Հորիզոն ՈւՎԿ ՍՊԸ	397	341.4
ՍԵՖ Ինտերնեյշնլ ՈւՎԿ ՍՊԸ	268	199.88
Ընդամենը	1299	1,540.63

Ուսումնասիրության արդյունքում պարզվեց՝

Ծրագրի միջոցները ԳՖԿ-ին տրամադրվում են տարեկան 0.75% տոկոսադրույքով, ԳՖԿ-ն առևտրային բանկերին գումարը տրամադրում է ԱՄՆ դոլարով՝ 4%-ով, և ՀՀ դրամով՝ 9.5%-ով, իսկ վերջիններս գյուղացիներին կամ ընկերություններին ենթավարկեր են տալիս ԱՄՆ դոլարով՝ 10-14%-ով, ՀՀ դրամով՝ 15-20%-ով:

Իսկ ունիվերսալ վարկային կազմակերպություններին ԳՖԿ-ն գումար տրամադրում է ԱՄՆ դոլարով՝ 4%-ով, ՀՀ դրամով՝ 9.5-11%-ով, վերջիններս էլ ենթավարկերը գյուղացիներին կամ ընկերություններին տրամադրում են ԱՄՆ դոլարով՝ 12-16%-ով, ՀՀ դրամով՝ 14-24%-ով (Հավելված 3):

Ընդհանուր առմամբ վերահսկվող ժամանակահատվածում ԳՖԿ-ի կողմից առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների միջոցով իրականացվել են 2270 հայտի ֆինանսավորում՝ 10.28 մլն ԱՄՆ դոլարի և 1.5 մլրդ դրամի չափով: Նշված ժամանակահատվածում ՈւՎԿ-ների կողմից տրամադրված ենթավարկերի քանակը կազմում է տրամադրված ամբողջ վարկերի 92%-ը: Իսկ նախորդ վերահսկողության ժամանակահատվածում (01.04.2008-31.12.2011թթ.) ՈւՎԿ-ների միջոցով տրամադրված ենթավարկերի քանակը կազմում էր տրամադրված վարկերի ընդամենը 14.9%-ը:

Ենթավարկառուներին տրամադրված մի շարք ենթավարկերի նպատակայնությունը պարզելու ուղղությամբ կատարված վերահսկողության արդյունքում պարզվեց.

1. Որոշ դեպքերում *նպատակային չեն օգտագործվում ենթավարկի գումարները:* Այսպես՝

- 2012թ. ապրիլին «Աշտարակի գինու-կոնյակի գործարան» ՍՊԸ-ին տրամադրվել է 31.0 հազ. ԱՄՆ դոլար վարկ: Վերը նշված վարկով ՍՊԸ-ն պետք է գներ նոր գերմանական արտադրության հոսքագիծ, քացախի արտադրության սարքավորումներ, որոնք պետք է ներմուծվեին արտերկրից, պետք է վերագինեին արտադրությունն արդիական սարքավորումներով, և արդյունքում պետք է ունենային նոր արտադրատեսակ՝ քացախ: Տեղում կատարված այցելությամբ պարզվեց, որ ՍՊԸ-ի համապատասխան գործարանի համար հատկացված տարածքում, որն արդեն տեղական ժամանակ է ինչ չի օգտագործվում որպես գինու-կոնյակի գործարան, առկա չեն վերոնշյալ սարքավորումները, ավելին՝ ՍՊԸ-ն ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ-ի պաշտոնական վեբ կայքի տեղեկատվության համաձայն, 2012թ. հունվարի 1-ից դադարեցրել է իր գործունեությունը:

- 2012թ. ապրիլին «Մոտոտարո» ՍՊԸ-ին տրամադրվել է 25.6 հազ. ԱՄՆ դոլար վարկ: Վերը նշված վարկով ՍՊԸ-ն պետք է 20.56 հազ. ԱՄՆ դոլարով ձեռք բերեր օժանդակ շինություն, 5.1 հազ.ԱՄՆ դոլարով՝ պահածոյացման սարք: Տեղում կատարված այցելությամբ պարզվեց, որ 2012թ. հոկտեմբերի 24-ին «Մոտոտարո» ՍՊԸ-ն ձեռք է բերել օժանդակ շինություն՝ վարկի գումարից օգտագործելով 20.56 հազ. ԱՄՆ դոլար: Սակայն մինչ օրս ձեռք չի բերվել պահածոյացման սարքը: Ավելին, ընկերությունը 2013թ. ապրիլի 2-ից ժամանակավորապես դադարեցրել է գործունեությունը՝ արտադրանքի ստացման հետ կապված դժվարությունների և ֆինանսական խնդիրների պատճառով:

2. Ինչպես արձանագրվել էր նախորդ վերահսկողության արդյունքում (2011թ.), այս անգամ ևս՝ ***մի շարք դեպքերում առկա չեն վարկերի հաշվին կատարված ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթեր:***

- 2012թ. նոյեմբերի 29-ին Նահապետյան Աշոտ Ա/Զ-ին տրամադրվել է 49.0 ԱՄՆ դոլար վարկ, որով Ա/Զ-ն պետք է 30.0 հազ. ԱՄՆ դոլարի չափով ձեռք բերեր խոշոր եղջերավոր անասուն, 7.0 հազ. ԱՄՆ դոլարով՝ անասնակեր, 12.0 հազ. ԱՄՆ դոլարով պետք է կատարվեր անասնագոմի վրա շինարարական աշխատանքներ: Տեղում կատարված այցելությամբ պարզվեց, որ Նահապետյան Աշոտ Ա/Զ-ն չունի կատարված աշխատանքների և ձեռքբերված ապրանքների ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթեր:

- 2012թ. հոկտեմբերի 16-ին Նաիրա Հովսեփյան Ա/Զ-ին տրամադրվել է 150.0 հազ. ԱՄՆ դոլար վարկ, որով Ա/Զ-ն պետք է ձեռք բերեր մայրացու խոզեր և կեր: Տեղում կատարված այցելությամբ պարզվեց, որ Ա/Զ-ն չունի կատարված

աշխատանքների և ձեռքբերված ապրանքների ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթեր:

- 2012թ. նոյեմբերի 7-ին «Ավթանդիլ Հարությունյան» ՍՊԸ-ին տրամադրվել է 18.0 հազ. ԱՄՆ դոլար վարկ՝ ավտովագման կետի և հացաբուլկեղենի արտադրամասի կառուցման նպատակով: Տեղում կատարված այցելությամբ պարզվեց, որ առկա էր ընդամենը կիսակառույց շինություն, որն այդ պահին չէր ծառայում ոչ որպես հացաբուլկեղենի արտադրամաս, ոչ էլ՝ որպես ավտովագման կետ: «Ավթանդիլ Հարությունյան» ՍՊԸ-ն նույնպես չունի կատարված աշխատանքների և ձեռք բերված ապրանքների ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթեր:

- 2012թ. նոյեմբերի 19-ին «Ավթանդիլ Հարությունյան» ՍՊԸ-ին տրամադրվել է 12.0 հազ. ԱՄՆ դոլար վարկ՝ հացաբուլկեղենի արտադրամասի 400ք.մ. տանիքի կառուցման նպատակով: Տեղում կատարված այցելությամբ պարզվեց, որ հացաբուլկեղենի արտադրամասի տանիքի 400ք.մ. կառուցման աշխատանքներ չեն իրականացվում, և առկա չեն կատարված աշխատանքների և ձեռքբերված ապրանքների ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթեր:

Հարկ է նշել, որ նախորդ վերահսկողության (2011թ.) արդյունքում արձանագրված խախտումների հիման վրա ՀՀ ՎՊ հաշվետվության մեջ առաջարկվել էր ձեռնարկել միջոցներ՝ վարկառուներին գումարների ուշ տրամադրման, վաղաժամկետ մարումների, տոկոսի և հիմնական գումարների վճարումների սահմանված ժամանակացույցերը խախտելու մասով բոլոր ՄՖԿ-ներից⁶ (ստացված տեղեկատվության հիման վրա) համապատասխան տույժերը հաշվարկելու և գանձելու ուղղությամբ: Սակայն ԳՖԿ-ի կողմից ներկայացված տեղեկանքի համաձայն, ***ԳԶՄՀ-ն տույժերի հաշվարկման և գանձման վերաբերյալ ԳՖԿ-ից խստորեն պահանջել է շատ զգուշավոր մոտեցում ցուցաբերել, և առաջարկել է՝ չպահանջել նշված տույժերը՝ ԳՖԿ-ի իմիջը և ՄՖԿ-ների հետ կորպորատիվ հարաբերությունները պահպանելու նպատակով: Այս դիրքորոշումը նաև հիմնավորվել է հետևյալ հանգամանքներով՝***

- 2008-2010թթ. ժամանակահատվածում ԳՖԿ-ն իր հերթին շատ անգամ խախտել է ֆոնդերի տրամադրման 3-օրյա ժամկետը՝ շրջանառու հաշիվներին գումարի բացակայության պատճառով: Այս խախտման համար փոխառության համաձայնագրերը տույժեր չեն նախատեսում

⁶ Մասնակից ֆինանսական կառույց՝ առևտրային բանկեր և ունիվերսալ վարկային կազմակերպություններ

ԳՖԿ-ի նկատմամբ, սակայն ՄՖԿ-ն ՀՀ օրենսդրության շրջանակներում կարող էր իր հերթին պահանջ ներկայացնել ԳՖԿ-ին՝ պարտավորությունների խախտման և չվաստակած եկամուտների փոխհատուցման համար:

- 2010-2010թթ. ժամանակահատվածում արձանագրվել են շրջանառու հաշվի ռեսուրսների էական կուտակումներ, որոնք այդ պահին առկա ֆինանսավորման մեխանիզմներով անհնար էր տեղաբաշխել: Հաշվարկված տույժի գումարներն անհամեմատ ավելի փոքր էին, սակայն նշված իրավիճակում ԳՖԿ-ի տույժի վճարման պահանջը կարող էր բերել ՄՖԿ-ի պահանջով փոխառության համաձայնագրերի միակողմանի խզմանը:

Արդյունքում՝ փոխառության համաձայնագրերից բացառվել է 15 օրվա սահմանափակումը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

«Աջակցություն պտղի և ընկուզեղենի արտադրությանը» բաղադրիչ

- Ընդհանուր առմամբ, ծրագրի օգտակարությունն ակնհայտ է, ինչի արդյունավետ իրականացման դեպքում համապատասխան եկամուտներով կապահովվեն ինչպես «Հայկական միրգ» ընկերությունը, այնպես էլ՝ ծրագրում ընդգրկված գյուղացիական տնտեսությունները՝ կրճատելով աղքատության մակարդակը և խթանելով հայկական մրգի և ընկուզեղենի արտահանումը: Սակայն ծրագրի իրականացումը հեռու է բավարար լինելուց հետևյալ պատճառներով՝

- ✓ Շատ ցածր են բաղադրիչի իրականացման տեմպերը: Պարբերաբար կրճատվում են համապատասխան տարիներին ստեղծվելիք այգիների տարածքները: Նույնիսկ այդ դեպքում՝ փաստացի հիմնված այգիների տարածքը հեռու է ծրագրավորված ցուցանիշներից:
- ✓ Աշխատանքներն իրականացվում են բիզնես-պլանով նախատեսվածից բարձր գներով, ինչի արդյունքում հարցականի տակ է դրվում ծրագրի հետագա տնտեսական արդյունավետությունը:
- ✓ Ընկուզեղենու չհաջողված պատվաստման շրջանակներում կատարված 24.6 մլն դրամ ծախսն անարդյունավետ է:
- ✓ Ունենալով ծրագրի իրականացման նման պատկեր, հասկանալի չէ միջազգային տեխնիկական խորհրդատուի ընտրությունը և վերջինիս կատարած աշխատանքների արդյունքը:

«Գյուղական ենթակառուցվածքներ» բաղադրիչ

- ԾԻԳ-ը, նախքան շինարարական աշխատանքների պայմանագրեր կնքելը, պետք է ուսումնասիրեր նախկինում կառուցված մայր գազատարերի վիճակը, ինչը չկատարելու արդյունքում Խոզնավար, Խնածախ, Վաղատուր և Արտանիշ համայնքների գազաֆիկացման համար ընդհանուր 613.3 մլն դրամ գումարով աշխատանքների ավարտից հետո էլ նշված համայնքները չեն կարող գազաֆիկացվել:
- Սյունիքի մարզի Խնածախ համայնքում պայմանագրով ավել նախատեսված խողովակների փչամաքրման աշխատանքները՝ 4.7 մլն դրամ գումարով, ենթակա են նվազեցման պայմանագրի արժեքից:
- Նախկինում կառուցված անորակ գազատարի խողովակների վերականգնման, փչամաքրման և փորձարկման աշխատանքների համար պայմանագրերով նախատեսված ընդհանուր 22.2 մլն դրամ գումարը (13.0 և 9.2 մլն դրամ) ենթակա է նվազեցման պայմանագրերի արժեքից:

- Գեղարքունիքի մարզի Արտանիշ համայնքի գազաֆիկացման աշխատանքների նախահաշվում մետաղական խողովակների փչամաքրման և փորձարկման գործամիավորների սխալ կիրառման արդյունքում նախահաշվային արժեքը ավել է հաշվարկվել 13,812.2 հազ. դրամով:
- Գեղարքունիքի մարզի Արտանիշ համայնքի նախագծով նախատեսված հենասյուների ստորգետնյա հատվածը 60սմ-ի փոխարեն կազմում է 50սմ, տարբերությունը կազմում է ընդհանուր 179.07 հազ. դրամ, որը ենթակա է
- Սյունիքի մարզի Խնածախ համայնքի համար փաստացի մատակարարված խողովակների և հաշիվ-ապրանքագրերով դրանց արժեքների միջև գումարային տարբերությունը կազմում է 157.0 հազ. դրամ:
- ԾԻԳ-ի պարբերաբար երկարաձգում է աշխատանքների ավարտման ժամկետը:

«Ներդրումներ» բաղադրիչ

- «Հայաստանում գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման հիմնադրամի» կողմից կազմակերպությունների բիզնեսի գնահատումը կատարվել է սխալներով և հիմնադրամի՝ «Ներդրումների իրականացման և փոխառությունների տրամադրման ուղեցույցից» շեղումներով:
- Մի շարք դեպքերում ընկերությունների կողմից ներկայացված տեղեկատվությունը չի համապատասխանում ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ տեղեկատվության հետ: Նման տեղեկատվությունը հիմք է հանդիսացել նաև շահութաբաժինների վճարման ժամկետների երկարաձգման համար:
- Ընկերություններում Հիմնադրամի կողմից կատարված ներդրումները կամ տրամադրած փոխառությունները հիմնականում ծախսվում են պայմանագրերով սահմանված ծախսային հոդվածների շեղումներով, այլ կերպ ասած՝ պայմանագրով ծախսման ուղղություններ սահմանելը կրում է ձևական բնույթ:
- Ինչպես արձանագրվել էր նախորդ վերահսկողության արդյունքում (2011թ.), այս անգամ ևս՝ չեն ապահովվում բաժանորդագրման պայմանագրերով Հիմնադրամի և ընկերությունների կողմից երաշխավորված («ՄԻՍ Նատուրալ» ՓԲԸ-ի դեպքում՝ կանխատեսվող) նվազագույն հիմնական գործառնական և ֆինանսական ցուցանիշները:
- Ներդրումներ/փոխառություններ ստացած ընկերությունները հիմնականում կրում են ֆինանսական դժվարություններ, ինչի արդյունքում վերջիններս դիմում են Հիմնադրամին՝ պայմանագրերով սահմանված նվազագույն շահութաբաժինների վճարման և փոխառությունների մայր գումարների մարման ժամկետները հետաձգելու համար, սակայն դրանից հետո էլ մասամբ չեն կատարվում վճարումները: Արդյունքում՝

01.11.2013թ. դրությամբ Հիմնադրամի կողմից կատարված ընդհանուր 1.6 մլրդ դրամ ներդրումների/փոխառությունների արդյունքում նախապես ակնկալվող 327.7 մլն դրամի փոխարեն 01.11.2013թ. դրությամբ Հիմնադրամի համապատասխան հաշվին կատարվել է ընդամենը 170.9 մլն դրամի վճարում: 01.11.2013թ. դրությամբ վճարման ժամանակացույցերը խախտելու պատճառով Հիմնադրամն ընդհանուր բոլոր կազմակերպությունների մասով հաշվարկել է 4.6 մլն դրամի ուշացման տույժ, որից գանձել է 1.4 մլն դրամը:

- Ընկերությունների հետ կնքված պայմանագրերի համաձայն, տնօրենների խորհրդի կողմից (որում պարտադիր է Հիմնադրամի ներկայացուցչի ներկայությունը) պետք է հաստատվեին կնքվելիք պայմանագրերի համար ծավալային կամ միավորի արժեքի սահմանաչափերը, ինչպես նաև՝ հասարակ կոմերցիոն գործունեության չափորոշիչները: Սակայն այդ սահմանաչափերը և չափանիշները չեն հաստատվել ընկերության տնօրենների խորհրդի կողմից, արդյունքում՝ ստացվում է, որ չկան այն չափորոշիչները, որոնցով պարզ կլիներ, թե կոնկրետ որ պայմանագրերն են ենթակա տնօրենների խորհրդի հաստատմանը, ինչով էլ՝ լիարժեք չի ապահովվում Հիմնադրամի իրազեկությունն ու հսկողությունը ընկերության համապատասխան գործարքների մասով: Վերջինիս հետևանքով ընկերությունները կարող են կնքել տնտեսապես ոչ արդյունավետ (ռիսկային) գործարքներ և հայտնվել ֆինանսական լուրջ դժվարությունների առջև, օրինակ՝ «Ակվատեխավտոմատիկա» ՓԲԸ-ն:

- «Հարպրոդ» ՓԲԸ-ն դիմել է Հիմնադրամին շահութաբաժնի վճարումը հետաձգելու համար՝ պատճառաբանելով, որ 2012թ.-ին արտադրանքը ՌԴ արտահանելու պատճառով առաջացել է գումարների հավաքագրման խնդիրներ: Սակայն 26.08.2013թ. ՀՀ ԿԱ պետական եկամուտների կոմիտեի գրության համաձայն 2011, 2012թթ.-ին «Հարպրոդ» ՓԲԸ-ն արտահանում չի ունեցել:

- Նույն «Հարպրոդ» ՓԲԸ-ն հանդիսանում է «Լևոն» ՍՊԸ-ի 99.9% բաժնետեր և իր արտադրական գործունեությունն իրականացնում է «Լևոն» ՍՊԸ-ի միջոցով: Ստացվում է, որ Հիմնադրամը 200.0 մլն դրամ գումարով ներդրումը կատարել է «Հարպրոդ» ՓԲԸ-ում, սակայն այդ գումարներով արտադրական գործունեությունն իրականացնում է «Լևոն» ՍՊԸ, բայց Հիմնադրամի շահութաբաժինների վճարումները հետաձգելու համար Հիմնադրամին դիմում է «Հարպրոդ» ՓԲԸ-ն՝ նշելով, որ ինքն է արտահանել արտադրանքը և կրել գումարների հավաքագրման խնդիրներ, ինչի արդյունքում Հիմնադրամը հետաձգել է վճարումները:

- Հիմնադրամը, կանոնադրության համաձայն, իրավունք ունի դրամական փոխառություններ տրամադրել բացառապես իր դուստր կամ կախյալ

ընկերություններին: Սակայն Հիմնադրամի և «ՄԻՍ ՆԱՏՈՒՐԱԼ», «Հովբար» ՍՊԸ-ների միջև փոխառության պայմանագրերը կնքվել են ավելի վաղ, քան ներդրումների (բաժնետոմսերի ձեռքբերման տեսքով) իրականացումը:

- Ինչպես արձանագրվել էր նախորդ վերահսկողության արդյունքում, այս անգամ ևս՝ ընկերությունները Հիմնադրամին չեն ներկայացնում բաժանորդագրման պայմանագրով սահմանված եռամսյակային հաշվետվությունները, ինչը չի պահանջվել Հիմնադրամի ներդրումային մասնագետների կողմից:

- Ընկերությունների կողմից նվազագույն շահութաբաժինը վճարելու անհնարինության դեպքում, բաժանորդագրման պայմանագրերով նախատեսված է ընթացակարգ՝ այդ պարտավորությունը կատարելու համար: Սակայն Հիմնադրամը, այս ընթացակարգը կիրառելու փոխարեն, երկարաձգում է շահութաբաժինների վճարման ժամկետները: Այսինքն, պայմանագրերով նախատեսված վերոնշյալ դրույթը կրում է ձևական բնույթ և չի կիրառվում:

- Ընկերություններում հաշվետվությունների վարման ոլորտի խորհրդատվական ծառայությունները չեն կատարվում պայմանագրերով սահմանված ժամկետներում, վերջիններս պարբերաբար երկարաձգվում են: Սահմանված ժամկետներում չեն ավարտվում նաև ընկերություններում տարեկան աուդիտի աշխատանքները, քանի որ դրանք կնքելիս հաշվի չեն առնվում հաշվապահության վարման պայմանագրերի ժամկետները և դրանց երկարաձգումները: Դրա արդյունքում աուդիտ իրականացնող ընկերությունները չեն կարողանում ժամանակին ամփոփել աուդիտի արդյունքները՝ աուդիտի ենթարկվող կազմակերպություններում առկա ծրագրային խնդիրների, կամ փաստաթղթերի բացակայության պատճառով:

«Ենթավարկեր» բաղադրիչ

- «Գյուղական ֆինանսավորման կառույց-ԾԻԳ» պետական հիմնարկին (ԳՖԿ) ծրագրի գումարները տրամադրվում են տարեկան 0.75% տոկոսադրույքով:

- ԳՖԿ-ն առևտրային բանկերին գումարը տրամադրում է ԱՄՆ դոլարով՝ 4%-ով, և ՀՀ դրամով՝ 9.5%-ով, իսկ վերջիններս գյուղացիներին կամ ընկերություններին ենթավարկեր են տալիս ԱՄՆ դոլարով՝ 10-14%-ով, ՀՀ դրամով՝ 15-20%-ով:

- Ունիվերսալ վարկային կազմակերպություններին ԳՖԿ-ն գումար տրամադրում է ԱՄՆ դոլարով՝ 4%-ով, ՀՀ դրամով՝ 9.5-11%-ով, վերջիններս էլ ենթավարկերը գյուղացիներին կամ ընկերություններին տրամադրում են ԱՄՆ դոլարով՝ 12-16%-ով, ՀՀ դրամով՝ 14-24%-ով:

- ՈւՎԿ-ների կողմից տրամադրված ենթավարկերի քանակը կազմում է տրամադրված բոլոր ենթավարկերի 92%-ն այն դեպքում, երբ նախորդ վերահսկողության ժամանակահատվածում կազմում էր ընդամենը 14.9%-ը:
- Ենթավարկերի նպատակայնությունը պարզելու ուղղությամբ կատարված վերահսկողության արդյունքում պարզվեց, որ որոշ դեպքերում նպատակային չեն օգտագործվել ենթավարկերի գումարները:
- Ինչպես արձանագրվել էր նախորդ վերահսկողության արդյունքում, այս անգամ ևս՝ շատ դեպքերում առկա չեն վարկերի հաշվին կատարված ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթեր:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

«Աջակցություն պտզի և ընկուզեղենի արտադրությանը» բաղադրիչ

«Գյուղական կարողությունների ստեղծում» ծրագրի ղեկավար խորհրդին՝

- Ձեռնարկել միջոցներ՝ այգիների ծավալների, ինչպես նաև դրանց մասով կատարման ենթակա աշխատանքների համար հստակ ժամանակացույց (հիմնվելով ծրագրի տնտեսական արդյունավետության վրա) նախատեսելու, և աշխատանքները այդ ժամանակացույցին համապատասխան կատարելու ուղղությամբ:

«Հայկական միրգ» ԲԲԸ-ին և տնօրենների խորհրդին՝

- Ծրագրի շրջանակներում կատարվելիք ծախսերն իրականացնել բիզնես-պլանով նախատեսված գներին համապատասխան:
- Ծրագրի շրջանակներում խորհրդատուների ընտրության ժամանակ հաշվի առնել վերջիններիս մասնագիտացումը (փորձը) Հայաստանում հայկական մրգի արտադրության ոլորտում:

«Ենթակառուցվածքների վերականգնում» բաղադրիչ

ՀՀ կառավարությանը՝

- Նախկինում կառուցված անորակ, քայքայված և «Հայրուսգազարդ» ՓԲԸ-ի կողմից չընդունված գազատարների մասով նյութերն ուղարկել ՀՀ գլխավոր դատախազություն:

«Գյուղական կարողությունների ստեղծում» ծրագրի ղեկավար խորհրդին և

«Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ԾԻԳ» պետական հիմնարկին՝

- Կատարված ծախսերի արդյունավետությունից և նպատակայնությունից ելնելով, ձեռնարկել միջոցներ՝ Խոզնավար, Խնածախ, Վաղատուր և Արտանիշ համայնքների գազաֆիկացումն ավարտին հասցնելու ուղղությամբ:
- Ձեռնարկել միջոցներ՝ Սյունիքի մարզի Խնածախ և Գեղարքունիքի մարզի Արտանիշ համայնքների պայմանագրերի արժեքը 27.2 մլն դրամով նվազեցնելու ուղղությամբ:

- Հետագայում համայնքների գազաֆիկացման աշխատանքներ (նախագծում, նախահաշվի կազմում և այլն) սկսելուց առաջ մանրամասն ուսումնասիրել նոր կառուցվող գազատարերը մայր գազատարերին միացնելու հնարավորությունները:
- Ձեռնարկել միջոցներ՝ նախահաշիվներում ուռճացված արժեքների ներառումը բացառելու ուղղությամբ:

«Ներդրումներ» բաղադրիչ

«Հայաստանում գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման հիմնադրամին»՝

- Ձեռնարկել միջոցներ՝ կազմակերպությունների բիզնեսի գնահատման փուլում հիմնադրամի՝ «Ներդրումների իրականացման և փոխառությունների տրամադրման ուղեցույցից» շեղումները, տարաբնույթ սխալները բացառելու ուղղությամբ:
- Ձեռնարկել միջոցներ՝ տրամադրված գումարները պայմանագրերով սահմանված ծախսային հոդվածներին համապատասխան ծախսելու ուղղությամբ: Բաժանորդագրման պայմանագրերում ստացված միջոցների ծախսման ուղղություններից բացի, պայմանագրերում նախատեսել նաև դրանց կատարման հստակ ժամկետներ, ինչպես նաև՝ Հիմնադրամին դրանց կատարման մասին տեղեկատվություն ներկայացնելու ընթացակարգ:
- Ինչպես առաջարկվել էր նախորդ վերահսկողության արդյունքում (2011թ.), այս անգամ ևս՝ ձեռնարկել միջոցներ՝ բաժանորդագրման պայմանագրերով Հիմնադրամի և ընկերությունների կողմից երաշխավորված («ՄԻՍ Նատուրալ» ՓԲԸ-ի դեպքում՝ կանխատեսվող) նվազագույն հիմնական գործառնական և ֆինանսական ցուցանիշներն ապահովվելու ուղղությամբ:
- Մշակել և ներդնել հաշվետվողականության այնպիսի ընթացակարգ, որը կապահովի ընկերությունների ընթացիկ ֆինանսական վիճակի մասին Հիմնադրամի լիարժեք տեղեկացվածությունը:
- Ձեռնարկել միջոցներ՝ ընկերությունների կողմից կնքվելիք պայմանագրերի գծով ծավալային կամ միավոր արժեքի սահմանաչափերը և հասարակ կոմերցիոն գործունեության չափորոշիչները ընկերությունների տնօրենների խորհրդի կողմից հաստատելու ուղղությամբ (ինչը սահմանված է բաժանորդագրման պայմանագրերով):
- Ընկերությունների կողմից շահութաբաժնի վճարման անհնարինության դեպքում՝ կիրառել պայմանագրի 6.06 կետով նախատեսված՝ շահութաբաժինները հիմնադիրների կողմից վճարելու ընթացակարգը:
- Ձեռնարկել միջոցներ՝ բացառապես դուստր կամ կախյալ ընկերություններին փոխառություններ տրամադրելու ուղղությամբ:

- Հետևողական լինել՝ ընկերությունների համար խորհրդատվական ծառայությունների պայմանագրերով սահմանված ժամկետների մասով, խորհրդատվական ծառայությունների պայմանագրերում նախատեսել իրատեսական ժամկետներ:
- Ձեռնարկել միջոցներ՝ շահութաբաժինների և փոխառության մայր գումարների/տոկոսավճարների վճարման ժամկետների խախտման հետևանքով հաշվարկված ուշացման տույժերը ընկերություններից գանձելու ուղղությամբ:
- Ինչպես առաջարկվել էր նախորդ վերահսկողության արդյունքում (2011թ.), այս անգամ ևս՝ ձեռնարկել միջոցներ՝ բաժանորդագրման պայմանագրերով սահմանված եռամսյակային հաշվետվությունները ընկերությունների կողմից Հիմնադրամին ներկայացնելու ուղղությամբ:

«Ենթավարկեր» բաղադրիչ

ՀՀ կառավարությանը՝

- Ձեռնարկել միջոցներ՝ ենթավարկերը ԳՖԿ-ի կողմից անմիջապես գյուղացիներին և ընկերություններին տրամադրելու, կամ բանկերի և ունիվերսալ վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող ենթավարկերի տոկոսները կրճատելու ուղղությամբ:

«Գյուղական ֆինանսավորման կառույց-ԾԻԳ» պետական հիմնարկին՝

- Ձեռնարկել միջոցներ՝ տրամադրված ենթավարկերի գումարների նպատակային օգտագործումն ապահովելու ուղղությամբ:

«ՀՀ Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի գ) ենթակետի համաձայն, մեկամսյա ժամկետում Վերահսկիչ պալատին տրամադրել գրավոր տեղեկություն՝ հաշվետվությամբ արձանագրված խախտումների վերացման վերաբերյալ:

Հավելված 1

«Հայկական միրգ» ԲԲԸ-ի և տնկարանի ծախսերը 2012-2013թթ.-ին (01.11.2013թ. դրությամբ)

	2012թ.	2013թ.	ԱՄՆ դոլար 2012 և 2013թթ.
«Հայկական միրգ» ԲԲԸ-ի պահպանման ծախսեր			
Անձնակազմի աշխատավարձ	72084	125133	197217
Ավտոմեքենաների սպասարկում, վառելիք	8370	15619	23989
Գործառնական ալլ ծախսեր	26835	74183	101018
Ընդամենը	107289	214935	322224
«Հայկական միրգ» ԲԲԸ-ի գրասենյակի և տնկարանի ծախսեր			
Խորհրդատվական ծառայություններ ⁷	101248	208004	309252
Տրանսպորտային միջոցների ձեռքբերում ⁸	78252	37386	115638
Համակարգչային սարքավորումների ձեռքբերում	13650		13650
Հաշվապահական ծրագիր		9779	9779
Ալլ ծախսեր	4581	10491	15072
Ընդամենը	197731	265660	463391
Ընդամենը	305020	480595	785615

Հավելված 2

**ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
Ա Ն Հ Ա Տ Ա Կ Ա Ն Կ Ա Զ Մ**

- S. Սարգսյան - ՀՀ վարչապետ
- Ս. Կարապետյան - ՀՀ գյուղատնտեսության նախարար
- Վ. Գաբրիելյան - ՀՀ ֆինանսների նախարար
- Ա.Մկրտչյան - ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի անդամ (համաձայնությամբ)
- Ա. Սաֆարյան - «ԲՏԱ բանկ» ՓԲԸ-ի խորհրդի անդամ (համաձայնությամբ)
- Լ. Ալթունյան - «Ինգո Արմենիա» ապահովագրական ՓԲԸ-ի գործադիր տնօրեն (համաձայնությամբ)
- Կ. Նշանյան - «Ավշարի գինու գործարան» ՍՊԸ-ի տնօրենի տեղակալ (համաձայնությամբ)

⁷ Ավագ տեխնիկական միջազգային խորհրդատու – 292544 ԱՄՆ դոլար, Գրասենյակի նախագծում, հեղ. հսկողություն – 3753 ԱՄՆ դոլար, տնկարանի շին.աշխատանքների տեխ. հսկողություն – 6940 ԱՄՆ դոլար, 2012թ. ֆինանսական աուդիտ – 6015 ԱՄՆ դոլար:

⁸ 2 հատ 4x4 ավտոմեքենա գրասենյակի համար -78252 ԱՄՆ դոլար, 3 հատ ավտոմեքենա մարզային գյուղատնտեսների համար – 37386 ԱՄՆ դոլար

Հ. Թաղևոսյան - «Գրանդ Հոլդինգ» ՍՊԸ-ի, «Մասիս տոբակո» ՍՊԸ-ի գործադիր տնօրեն (համաձայնությամբ)

Ի. Առաքելյան - «Երևանի կոնյակի գործարան» ՓԲԸ-ի ֆինանսավարչական տնօրեն (համաձայնությամբ)

Հավելված 3

ՈւՎԿ-ի անվանումը	Ստեղծման տարեթիվը	ՈւՎԿ-ի ստացած գումարը ԱՄՆ դոլարով	ՈւՎԿ-ի ստացած գումարը հազ. ՀՀ դրամով	Գյուղացիներին տրամադվող ենթավարկերի տոկոսադրույքները
Արեգակ ՈւՎԿ	2006թ.	53443		ՀՀ դրամով՝ 20-24%
ԷԿԼՕՖ ՈւՎԿ ՍՊԸ	2006թ.	448473		ՀՀ դրամով՝ 14-18%
ՍԵՖ Ինտերնեյշնլ ՈւՎԿ ՍՊԸ	1998թ.	147236	120000	ՀՀ դրամով՝ 17-20%
Նոր Հորիզոն ՈւՎԿ ՍՊԸ	2006թ.	919433	360000	ՀՀ դրամով՝ 17-18% Տարադրամով՝ 12-14%
Ֆարմ Կրեդիտ ՈւՎԿ ԱԿ	2007թ.	1671384	476000	ՀՀ դրամով՝ 14-20% Տարադրամով՝ 10-16%
Քարդ Ագրոկրեդիտ ՈւՎԿ ՓԲԸ	2008թ.	1757477	240000	ՀՀ դրամով՝ 14-22% Տարադրամով՝ 11-14%
Կամուրջ ՈւՎԿ ՓԲԸ	2010թ.	1461356	360000	ՀՀ դրամով՝ 17-22% Տարադրամով՝ 12-16%